

คู่มือสวดมนต์

ฉบับพุทธบริหารการศึกษาศึกษา

ฉบับพิเศษคณะครุศาสตร์ครบ ๕๔ ปี

ชมรมนิสิตระดับบัณฑิตศึกษา

ภาควิชาบริหารการศึกษาศึกษา คณะครุศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

คู่มือสวดพุทธมนต์ ฉบับพุทธบริหารการศึกษา

ลิขสิทธิ์: เป็นไปตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ / All Rights Reserved

รายละเอียดการพิมพ์: ขนาด A5 จำนวน ๖๐ หน้า

พิมพ์ครั้งที่ ๑ : มิถุนายน ๒๕๕๘ จำนวน ๑,๐๐๐ เล่ม

ที่ปรึกษา :

พระครูโสภณพุทธิศาสตร์, ดร.

ผศ.ดร.อินฉา ศิริวรรณ

พระมหาสมบุญ สุธมโม, ดร.

ผศ.ดร.สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย

พระมหาสุทิตย์ อากาศโร, ดร.

ดร.แสง นิลนามะ

รศ.ดร.สมศักดิ์ บุญปู

อาจารย์เกษม แสงนนท์

ผศ.ดร.สิน งามประโคน

อาจารย์พีรวัฒน์ ชัยสุข

คณะทำงาน :

พระครูปทุมศีลาภรณ์, ดร.

พระครูสังฆรักษ์จักรกฤษณ์ ฐิริปัญญา, ดร.

พระครูโอภาสสนทกิตติ, ดร.

นายทองดี ศรีตระการ

พระครูสุจิตร์ตันกร, ดร.

นางสาวนันทิตา วนาพิทักษ์กุล

พระมหาญาณวัฒน์ ฐิตวฑฒโน, ดร.

บรรณาธิการ : รศ.ดร.สมศักดิ์ บุญปู

แบบปก/รูปเล่ม : เกษม แสงนนท์, ประสิทธิ์ พุทธศาสน์ศรัทธา

จัดพิมพ์โดย :

สนง.หลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา ภาควิชาบริหารการศึกษา (ห้องซี ๕๑๐) คณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เลขที่ ๗๙ หมู่ ๑ ถนนพหลโยธิน ต.ลำไทร อ.วังน้อย
จ.พระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐ โทร. ๐๓๕-๒๔๘-๐๐๐ ต่อ ๘๒๘๔, ๐๙๓-๐๓๐-๕๐๓๘

LineID: meda2600 e-Mail: meda2600@gmail.com Website: www.edmcu.net

FB: www.facebook.com/meda2015 Slide: www.slideplayer.mcu.ac.th

eBook: www.mebmarket.com ค้นหา medabooks

พิมพ์ที่: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เลขที่ ๑๑-๑๗ ท่าพระจันทร์ ถนนมหาราช

แขวงพระบรมมหาราชวัง เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร ๑๐๒๐๐

โทร. ๐-๒๒๒๑-๘๘๙๒, ๐-๒๖๒๓-๕๖๒๓

คำปรารภ

หลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ ยึดมั่นตามหลักการพระพุทธศาสนาที่ว่า มนุษย์เกิดมาประกอบด้วย ๒ ส่วน คือ กาย และใจ ในส่วน “กาย” ต้องพัฒนาด้วยอาหาร ออกกำลังกาย ให้สุขภาพดี และด้วยการแสดงออกที่เหมาะสมต่อผู้อื่นและสังคม ตามกำหนดที่เรียก ศิล ส่วน “ใจ” ต้องพัฒนาให้มีความนิ่ง มั่นคง ไม่ย่อท้อ ที่เรียกว่า สมาธิ และอีกส่วนต้องพัฒนาใจให้มีปัญญา ฉลาดสามารถเห็นถูก คิดดี และหาวิธีแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้ เรียกว่า ปัญญา รวมความว่า มนุษย์เกิดมามีทั้งกายและใจ ถ้าจะให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นก็ต้องพัฒนาด้วยศิลป สมาธิ ปัญญา หรือ “ไตรสิกขา” จนถึงขั้นสูงสุดสามารถหลุดพ้นจากสังสารวัฏนั่นเอง

การสวดมนต์ เป็นวิธีการหนึ่งที่จะทำให้มนุษย์สมบูรณ์ขึ้น เริ่มจากการได้รับความคุ้มครองป้องกันจากภัยอันตรายต่างๆ แล้วก็นำไปสู่การพัฒนาตนให้สมบูรณ์ด้วยไตรสิกขา กล่าวคือ ขณะสวดมนต์ย่อมไม่เป็นผู้ประกอบกายและวจีทุจริต ด้านจิตใจสงบ กุศลจิตและกุศลธรรม เช่น สติ สมาธิ ปิตี ปราโมทย์ เป็นต้น ย่อมเกิด มีปัญญา เนื่องจากบทสวดมนต์เป็นพุทธพจน์ที่ทรงสั่งสอนสาวก เป็นอุตมธรรม เช่น ไตรสิกขา ไตรลักษณ์ อริยสัจ มรรค ปฏิจจสมุปบาท ช่วยลดทอนราคะ ปฏิฆะ ทิฏฐิ มานะ เป็นต้น ทั้งเป็นการรักษาพุทธพจน์ (แบบมุขปาฐะ) ให้คงอยู่ตลอดไป และอานิสงส์สูงสุดคือทำให้ผู้สวดมนต์มีปัญญามารถหลุดพ้นจากกิเลสได้

คู่มือสวดพุทธมนต์เล่มนี้ ได้เรียบเรียงให้มีเนื้อหาตามลำดับหมวดหมู่ ดังนี้คือ “บูชาพระรัตนตรัย หัวใจพระพุทธศาสนา คาถาป้องกันภัย เสริมกำลังใจนพเคราะห์ จำเพาะมงคลเมตตา รักษาศาสนพิธี ครูนักเรียนดีวิถีพุทธ” ทั้งบทสวดมนต์ก็มีคำแปลโดยสรุปให้เข้าใจในเนื้อหาด้วย เรียกได้ว่ามีเนื้อหาครบทั้งด้านความรู้ ความศรัทธาสีล วิธีคิดและแนวปฏิบัติ ที่ท่านสามารถใช้ “ศึกษาก็ได้ สวดก็ดี ศาสนพิธีพร้อม น้อมนำสู่การปฏิบัติ”

คู่มือสวดพุทธมนต์ ฉบับพุทธบริหารการศึกษา พิมพ์ครั้งที่ ๑ นี้ เป็นฉบับพิเศษ พิมพ์เผยแพร่ในวาระครบ ๕๔ ปี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในวันที่ ๑ กรกฎาคม ๒๕๕๘ เชิญเถิดท่านทั้งหลาย มาร่วมกันสวดมนต์ เพื่อเป็นสิริมงคลต่อตน บุคคลในครอบครัว และสรรพสัตว์ผู้เป็นเพื่อนเกิด แก่ เจ็บ ตาย ขอท่านจงได้รับการคุ้มครองป้องกันจากผองภัย บริบูรณ์ด้วยไตรสิกขา รักษาพุทธพจน์ และหมดจดจากสงสาร โดยทั่วกัน

ชมรมนิสิตระดับบัณฑิตศึกษา

“พุทธบริหารการศึกษา”

สารบัญ

การสวดมนต์	๑	คาถาประจำวันพุท (กลางวัน)	๔๕
คณะครูศาสตร์	๕	คาถาประจำวันพุท (กลางคืน)	๔๕
บูชาพระรัตนตรัย	๙	คาถาประจำวันพฤหัสบดี	๔๖
บูชาพระรัตนตรัย	๙	คาถาประจำวันศุกร์	๔๖
นมัสการและไตรสรณคมน์	๙	คาถาประจำวันเสาร์	๔๖
สรรเสริญพระรัตนตรัย	๑๐	จำเพาะมงคลเมตตา	๔๗
หัวใจพระพุทธศาสนา	๑๑	อุณหิสสิวิชัยคาถา	๔๗
ธัมมจักกัปปวัตตนสูตร	๑๑	มงคลจักรวาลใหญ่	๔๘
อนัตตลักขณสูตร	๑๙	ชัยมงคลคาถา	๕๐
อาทิตตปริยายสูตร	๒๕	คาถาชินบัญชร	๕๒
โอวาทปาฏิโมกขคาถา	๓๐	บทกรวดน้ำอุทิศส่วนกุศล	๕๔
มงคลสูตร	๓๑	บทแผ่เมตตา	๕๕
คาถาป้องกันภัย	๓๔	รักษาศาสนพิธี	๕๖
รัตนสูตร (ย่อ)	๓๔	คำอาราธนาศีล ๕	๕๖
กรณียเมตตสูตร (ย่อ)	๓๖	คำอาราธนาพระปริตร	๕๖
ขันธปริตตสูตร	๓๘	คำอาราธนาธรรม	๕๗
วิภูฏกปริตตสูตร	๓๙	คำถวายสังฆทาน	๕๗
อาฏานาฏิยสูตร	๔๐	คำถวายผ้าป่า	๕๗
โพชฌังคปริตตสูตร	๔๑	ครูนักเรียนดีวิถีพุทธ	๕๘
เสริมกำลังใจจนพเคราะห์	๔๓	วินัยชาวพุทธ	๕๘
คาถาประจำวันอาทิตย์	๔๓	หลักธรรมของครูอาจารย์	๖๘
คาถาประจำวันจันทร์	๔๔	หลักธรรมของนักเรียนนักศึกษา	๗๑
คาถาประจำวันอังคาร	๔๕		

สัพพะปาปัสสะ อะกะระณัง กุสลัสสูปะสัมปะทา
สะจิตตะปะริโยทะปะนัง เอตัง พุทธานะ สาสะนังฯ

การไม่ทำความชั่วทั้งปวง ๑ การบำเพ็ญแต่ความดี ๑
การทำจิตของตนให้ผ่องใส ๑ นี่เป็นคำสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย

การสวดมนต์

ความหมายของการสวดมนต์

การสวดมนต์ หมายถึง การท่องบ่นสาธยายบทสวดเป็นทำนองมนต์ ซึ่งเป็นคำภาษาบาลีที่เป็นคำสอนของพระพุทธเจ้าจากพระไตรปิฎกโดยตรง อีกส่วนหนึ่งเป็นบทที่อาจารย์ทั้งหลายแต่งขึ้น เพื่อใช้สวดสรรเสริญคุณของพระรัตนตรัย และเพื่อปิดเป่าทุกข์ภัยหรือเพื่อความเป็นสิริมงคลแก่บุคคลและสถานที่

การสาธยายมนต์ หมายถึง การเอาพุทธมนต์ หรือพุทธพจน์บทต่างๆ มาท่อง มาสวด พิจารณา แจกแจง ทำความเข้าใจความหมายของพุทธมนต์บทนั้น เพื่อเป็นการศึกษา ทรงจำ และรักษาพระพุทธรพจน์ไว้ส่วนหนึ่ง (มุขปาฐะ)

การร่ายมนต์ หมายถึง การร่ายเวทย์มนต์คาถา ซึ่งสือไปในทางไสยศาสตร์ พุทธศาสนาไม่มีการใช้คำนี้

สิ่งที่ใช้สวด หรือสาธยายนั้น มีอยู่ ๓ ลักษณะด้วยกัน คือ คาถา สุตร และปริตร มีความหมายดังนี้

คาถา เป็นบทที่ร้อยกรองขึ้นตามแบบแผนที่กำหนด เพื่อใช้ในการสวดทำนอง เช่น บทพาหุงฯ ก็เป็นคาถา เรียกว่า วสันตติลกคาถา เป็นต้น

สูตร หรือ พระสูตร เป็นคำสั่งสอนที่พระพุทธเจ้าตรัสสอนแก่สาวก มีความเกี่ยวเนื่องกันเรื่องอะไร พระองค์ก็จะยกบุคคลหรือสถานที่นั้นขึ้นอ้าง เช่น อนุตตมสูตร เป็นต้น

ปริตร แปลว่า เครื่องป้องกัน ค้ำครอง รักษา เช่น สวดบทกรณิเมตตสูตร เพื่อป้องกันภยันตรายไม่ให้รบกวน มีเมตตาจิตต่อกัน เป็นต้น

ความเป็นมาของการสวดมนต์

การสวดพุทธมนต์เมื่อเกิดขึ้นครั้งแรก โดยพระพุทธเจ้าทรงอนุญาต เช่น การให้พรหลังฉัน แต่ก่อนไม่มีการสวดให้พร จนเมื่อชาวบ้านเริ่มพูดกันว่าอยากให้มีการให้พรเหมือนลัทธิอื่นบ้าง พระพุทธเจ้าจึงทรงอนุญาตให้ภิกษุให้พรแก่ญาติ

โยม การสวดพุทมนต์หรือเจริญพุทมนต์ น่าจะเกิดขึ้นครั้งแรกโดยพุธานุญาต ในระหว่างพรรษาที่ ๒-๔ หลังการตรัสรู้ กล่าวคือ กาลครั้งหนึ่ง ณ กรุงเวสาลี แคว้นวัชชี ได้เกิดทุพภิกขภัย ฝนแล้ง ข้าวกล้าแห้งตาย คนยากคนจนอดอาหาร ล้มตายเป็นจำนวนมาก ชากศพลูกชนไปโยนทิ้งกองรวมกันที่ป่านอกเมือง ทำให้เกิดโรคหิวหวัระบาดหนัก พวกอมนุษย์เมื่อได้กลิ่นซากศพพากันเข้าเมืองมาทำร้ายผู้คน ประชาชนล้มตายมากยิ่งขึ้น แม้จะทำพิธีกรรมและบวงสรวงต่างๆ นานา แล้วก็ตาม บรรดาเจ้าลิจฉวีจึงประชุมกันว่า จะขอมิมนต์พระพุทธเจ้าซึ่งขณะนั้น ทรงประทับอยู่ที่เวฬุวันวิหาร กรุงราชคฤห์ แคว้นมคธ ซึ่งอยู่ห่างกัน ๓๐ โยชน์

พระพุทธเจ้ารับนิมนต์ แล้วเสด็จมาทางแม่น้ำคงคาพร้อมกับภิกษุ ๕๐๐ รูป เมื่อเสด็จขึ้นจากเรือประทับพระบาทลงบนพื้นแผ่นดินเวสาลีเป็นครั้งแรก ก็เกิดมหัศจรรย์ฝนโบกขรพรรษตกลงมามีดฟ้ามัวดิน น้ำเจ็มนองไปทั่วนคร พัดพาซากศพลงแม่น้ำคงคาไปจนหมด พื้นแผ่นดินเวสาลีจึงสะอาดสะอ้านปลอดจากเชื้อโรคไปเป็นลำดับแรก

จากนั้นพระองค์ก็เสด็จเข้านครเวสาลี ตอนเสด็จเข้าประตูพระนคร พวกเทวดาผู้ใหญ่มีท้าวสักกเทวราช เป็นต้น นำเสด็จอยู่ด้านหน้า พวกอมนุษย์เห็นเทวดาผู้ใหญ่ให้นำหน้ามาก็หนีกระเจาไป แต่ก็ยังมีบางพวกแอบๆ ซ่อนๆ อยู่ตามซอกหลืบในนคร จากนั้น พระพุทธองค์จึงตรัสสอนพุทมนต์ชื่อรัตนปริตรแก่พระอานนท์ ให้พระอานนท์นำภิกษุและเจ้าลิจฉวีเดินสวดพุทมนต์บทธัมมปาฐะในระหว่างกำแพงนคร ๓ ชั้น พระอานนท์และภิกษุก็เดินสวดพุทมนต์นี้อยู่ตลอด ๗ วัน บรรดาอมนุษย์ภูติผีปีศาจที่ยังแอบซ่อนอยู่ในนครอยู่ไม่ได้พากันหนีไปจนหมดสิ้น ความสงบสุข และศิริมงคลกลับคืนสู่ชาวเวสาลีอีกครั้ง

จากนั้นจึงมีพัฒนาการต่อมาโดยลำดับ มีการนำพุทธวัจนะบางบทที่ไพเราะมาสวดเป็นพุทมนต์ บางทีก็ประพันธ์ขึ้นใหม่โดยเฉพาะ เช่น ชัยมงคลคาถา(พาหุง) บทท้าวไตรลึงษ์-เย็น บทพิจารณาสังขาร และการจัดหมวดหมู่ ๗ ตำนาน และ ๑๒ ตำนาน ซึ่งเป็นที่นิยมและแพร่หลายมาจนถึงปัจจุบันนี้

อานิสงส์ของการสวดมนต์

อานิสงส์หรือประโยชน์ของการสวดมนต์มีมากมายกล่าวโดยสรุป ดังนี้

๑. มีความสันติสุขและโชคตีประการต่างๆ กล่าวคือ ผู้มีปกติกราบไหว้ อ่อนน้อมถ่อมตน การสรรเสริญคุณพระรัตนตรัย และการสาธยายมนต์ต่างๆ ย่อมได้รับความสุขและการคุ้มครองป้องกันจากภัยอันตรายทั้งหลายทั้งตนเองและผู้อื่น

๒. มีไตรสิกขาบริบูรณ์ กล่าวคือ ขณะสวดมนต์ต้องเตรียมกาย วาจา ใจ พร้อมก่อน ไม่เป็นผู้ประกอบกายและวจีทุจริต เรียกว่า มีศีลสิกขา การสวดมนต์ทำให้จิตใจสงบ สมาธิบริบูรณ์ กุศลจิตและกุศลธรรม เช่น สติ สมาธิ ปิติ ปราโมทย์ เป็นต้นย่อมเกิด และทำให้อกุศลจิตและอกุศลธรรม เช่น นิวรณ์ ๕ กามฉันท์ พยาบาท ถีนมิทธะ อุทธัจจกุกกัจะ และวิกิจจนา เป็นต้น ย่อมสงบ เรียกว่า มีจิตสิกขา การสวดมนต์ทำให้มีปัญญา เนื่องจากบทสวดมนต์เป็นพุทธพจน์ที่ทรงสั่งสอนสาวก เป็นอุดมธรรม เช่น ไตรลักษณ์ อริยสัจ อริยมรรค ปฏิจจสมุปบาท ช่วยลดอนุสัยกิเลส คือ กิเลสอย่างละเอียดที่นอนเนื่องอยู่ในจิต คือ กามราคะ ปฏิฆะ ทิฏฐิ วิกิจจนา มานะ ภวราคะ อวิชชา เป็นต้น เรียกว่า ปัญญาสิกขา

๓. เป็นการรักษาพุทธพจน์ไม่ให้สูญหาย กล่าวคือ การสวดมนต์เป็นการจารึกพุทธพจน์ไว้ด้วยวิธีการท่องจำ (มุขปาฐะ) ในใจคน ซึ่งเป็นวิธีการดั้งเดิมที่พุทธศาสนิกชนได้ทำสืบเนื่องกันมา ทำให้พุทธพจน์เจริญมั่นคงยิ่งขึ้น

๔. นำไปสู่ความหลุดพ้นจากสังสารวัฏ ดังในวิมุตติสูตรกล่าวไว้ว่า การสาธยายมนต์ คือเหตุแห่งความหลุดพ้น (วิมุตติ) อย่างหนึ่งใน ๕ ประการ ได้แก่ การฟังธรรม การเทศน์ การสาธยาย การคิดอย่างแยบคาย การแทงตลอดด้วยปัญญา ดังความว่า “ดูกรภิกษุทั้งหลาย อีกประการหนึ่ง พระศาสดาหรือเพื่อนสพรหมจารีผู้อยู่ในฐานะครูบางรูป ก็ไม่ได้แสดงธรรมแก่ภิกษุ แม้ภิกษุก็ไม่ได้แสดงธรรมเท่าที่ได้สดับ ได้ศึกษาเล่าเรียนมาแก่ชนเหล่าอื่นโดยพิสดาร ก็แต่ว่าภิกษุ ย่อมทำการสาธยายธรรมเท่าที่ได้สดับ ได้ศึกษาเล่าเรียนมาโดยพิสดาร เธอย่อมเข้าใจรรถ เข้าใจธรรมในธรรมนั้น ตามที่ภิกษุสาธยายธรรมเท่าที่ได้สดับ ได้ศึกษาเล่าเรียนมาโดยพิสดาร เมื่อเธอเข้าใจรรถ เข้าใจธรรม ย่อมเกิดปราโมทย์

เมื่อเกิดปราโมทย์แล้ว ย่อมเกิดปิติ เมื่อใจเกิดปิติกายย่อมสงบ ผู้มีกายสงบแล้ว
ย่อมได้เสวยสุข เมื่อมีสุข จิตย่อมตั้งมั่น ดุริยภิกขุทั้งหลาย นี่เป็นเหตุแห่งวิมุตติข้อ
ที่ ๓” (อัง.ปญจ. ๒๒/๒๖/๒๑-๒๓)

สรุปอานิสงส์ของการสวดมนต์ให้ง่ายๆ ว่า ปกป้องผองภัย บริบูรณ์
ไตรสิกขา รักษาพุทธพจน์ หมดจดจากสงสาร

ขออาราธนา/เรียนเชิญร่วมงาน

ผู้มีพรหมคุณ อาจารย์ เจ้าคณะที่เขื่อนมัสยิด
ทั้งจากส่วนกลาง วิทยาเขต และวิทยาลัยสงฆ์ทุกท่าน
ร่วมเฉลิมฉลองในงานวันครบรอบ ๕๕ ปี คณะครูศาสตร์
และกิจการมหาวิทยาลัยรามคำแหง

ดร.ศิลาสิทธิ์ ชจร.

- พิธีเดินธรรมยาตรา
- ถวายภัตตาหารอุทิศแด่บูรพาจารย์
- มอบทุนการศึกษา
- บรรยายวิชาการ เรื่อง คุรุมืออาชีพจากอดีต-ปัจจุบัน โดย พระพรหมบัณฑิต
- สัมมนาทางวิชาเรื่อง บทบาทคณะครูศาสตร์กับการผลิตครูมืออาชีพแห่งพุทธ
- นิทรรศการวิวัฒนาการคณะครูศาสตร์ ๕๕ ปี
- การระดมทุนเพื่อพัฒนาคณะครูศาสตร์

วันพุธที่ ๑ กรกฎาคม ๒๕๕๘
ณ อาคารหอประชุม มวก.๔๔ พรรษา มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ลพบุรี

คณะครุศาสตร์

คณะครุศาสตร์ เปิดดำเนินการเมื่อวันที่ ๑ กรกฎาคม พ.ศ.๒๕๐๔ เป็นต้นมา นับเป็นคณะที่ ๒ ต่อจากคณะพุทธศาสตร์ ในระยะแรกจัดการศึกษาเป็น ๔ ภาควิชา คือ ภาควิชาการศึกษา ภาควิชาจิตวิทยา ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ ภาควิชาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ ต่อมา พ.ศ.๒๕๒๖ ได้ปรับโครงสร้างคณะเป็น ๓ ภาควิชา คือ ภาควิชาบริหารการศึกษา ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน สังคมศึกษา ภาควิชาการศึกษานอกโรงเรียน

ปัจจุบันคณะครุศาสตร์แบ่งส่วนงานตามประกาศ พ.ศ.๒๕๕๖ เป็น ๖ ส่วน ประกอบด้วย สำนักงานคณบดี ภาควิชาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว ภาควิชาบริหารการศึกษา ภาควิชาหลักสูตรและการสอน โรงเรียนบาลีเตรียมอุดมศึกษา โรงเรียนบาลีสาธิตศึกษา และมีกลุ่มงานหรือโครงการพิเศษอีกหลายโครงการ

วัตถุประสงค์ของคณะครุศาสตร์

๑. เพื่อจัดการศึกษาแก่พระภิกษุสามเณร บุคคลทั่วไป ให้มีความรู้ความสามารถในศาสตร์ความเป็นครู การจัดการศึกษา การสอนและการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

๒. เพื่อผลิตบัณฑิตที่มีปฏิปทาน่าเลื่อมใส ใฝ่รู้ใฝ่คิด เป็นผู้นำด้านจิตใจ และปัญญา รู้จักเสียสละเพื่อพระพุทธศาสนาและสังคม

๓. เพื่อประยุกต์และพัฒนานวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา การวิจัย และบริการ

๔. เพื่อส่งเสริมและเผยแพร่องค์ความรู้ด้านการศึกษาและพุทธธรรมสู่สังคม ทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม อนุรักษ์เอกลักษณ์ และภูมิปัญญาไทย

การจัดการศึกษา

ปัจจุบันคณะครุศาสตร์ได้เปิดสอนระดับประกาศนียบัตร ปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอก

ระดับปริญญาตรี เปิดสอน ๕ สาขาวิชา ได้แก่

๑. จิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว
๒. การสอนพระพุทธศาสนา
๓. สังคมศึกษา
๔. การสอนภาษาไทย
๕. การสอนภาษาอังกฤษ

ระดับประกาศนียบัตร ๓ หลักสูตร คือ ประกาศนียบัตรวิชาการเทศนา (ป.ทศ.) ประกาศนียบัตรการสอนศีลธรรมในโรงเรียน (ป.สศ.) และประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู (ป.บัณฑิตวิชาชีพครู)

ระดับบัณฑิตศึกษา ปริญญาโท ๓ สาขาวิชา คือ การบริหารการศึกษา การสอนสังคมศึกษา จิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว และปริญญาเอก ๑ สาขาวิชา คือ พุทธบริหารการศึกษา

ปรัชญา ปณิธาน วิสัยทัศน์ พันธกิจ

ปรัชญา

ศึกษาดี มีคุณธรรม นำความรู้สู่สังคม

ปณิธาน

จะพัฒนาบัณฑิตให้มีปฏิพาน่าเลื่อมใส ใฝ่รู้ใฝ่คิด

เป็นผู้นำด้านจิตใจและปัญญา มีศรัทธาอุทิศตนเพื่อพระพุทธศาสนา

วิสัยทัศน์

ศูนย์กลางการศึกษาพระพุทธศาสนาระดับนานาชาติ

สร้างคนดีและคนเก่งอย่างมีสมรรถภาพ

จัดการศึกษาและวิจัยอย่างมีคุณภาพ

บริหารอย่างมีประสิทธิภาพ

พันธกิจ

ผลิตบัณฑิต วิจัยและพัฒนา ส่งเสริมพระพุทธศาสนา
และบริการวิชาการแก่สังคม ทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม
สี่ประจำคณะครุศาสตร์ : สีเสด

คณบดีคณะครุศาสตร์

๑. พระมหาจำลอง ฐิริปัญโญ (สารพัตติก) วัดอนงคาราม
พ.ศ.๒๕๑๑ - ๒๕๒๑ (ปัจจุบัน ศ.พิเศษ ดร.จำลอง สารพัตติก)
๒. พระมหากนกพันธุ์ องค์กรโน (นงนุช) วัดมหาธาตุ
พ.ศ.๒๕๒๒ - ๒๕๒๓
๓. พระมหาณรงค์ จิตตโสภโณ (เชิดสูงเนิน) วัดมหาพฤฒาราม
พ.ศ.๒๕๒๓ - ๒๕๒๓ (ปัจจุบัน พระสุธีวรญาณ,รศ.ดร.)
๔. พระมหากิตติ อดุลโกวิท วัดมหาธาตุ พ.ศ.๒๕๒๓ - ๒๕๒๔
๕. พระประสิทธิ์สุตตคุณ (สวัสดี อดุลโกวิท) วัดสระเกศ
พ.ศ.๒๕๒๔ - ๒๕๓๐
๖. พระครูศรีธรรมปฏิภาณ (สมภพ ปุณฺณาคโม) วัดอรุณราชวราราม
พ.ศ.๒๕๓๐ - ๒๕๓๓
๗. พระครูวินัยธรสุเมธ ธีรธมฺโม วัดมหาธาตุ พ.ศ.๒๕๓๓ - ๒๕๓๖
๘. พระสุวรรณเมธากรณ์ (ขุนทอง สุวณฺณเมโธ),ผศ. วัดสามพระยา
พ.ศ.๒๕๓๖ - ๒๕๔๐ และ พ.ศ.๒๕๔๑ - ๒๕๕๒
(ปัจจุบันเป็นรองอธิการบดีฝ่ายวางแผนและพัฒนา)
๙. พระครูปลัดมารุต วรมงคล,ผศ.ดร. วัดราชโอรสาราม
พ.ศ.๒๕๔๐ - ๒๕๔๑ และ พ.ศ.๒๕๕๓ - ๒๕๕๗
๑๐. พระครูโสภณพุทธิสาสตร์, ดร. (เขียว ขิตฺติสิริโย) วัดปทุมคงคา
พ.ศ.๒๕๕๘ - ปัจจุบัน

อาณิสสของการสวดมนต์

ปกป้องผองภัย บริบูรณ์ไตรสิกขา
รักษาพุทธพจน์ หมั่นจดจากสังสาร

บูชาพระรัตนตรัย

บูชาพระรัตนตรัย

โย โส ณะคะวา อะระหัง สัมมาสัมพุทโธ
สรวากขาโต เยนะ ณะคะวะตา ธัมโม
สุปะฏิปันโน ยัสสะ ณะคะวะโต สาวะกะสังโฆ
ตัมมะยัง ณะคะวันตัง สะธัมมัง สะสังขัง
อิเมหิ สักกาเรหิ ยะถาระหัง อาโรปิเตหิ อะภิปูชะยามะ
สาธุ โน ภันเต ณะคะวา สุจิระประรินิพพุโตปิ
ปัจฉิมา ชะนะตานุกัมปะมานะสา
อิเม สักกาเร ทุคคะตะปณณการะภูเต ปะฏิคคัณหาตุ
อัมหากัง ทีฆะรัตตัง หิตายะ สุขายะ

อะระหัง สัมมาสัมพุทโธ ณะคะวา,
พุทัง ณะคะวันตัง อะภิวาเทมิ. (กราบ)

สรวากขาโต ณะคะวะตา ธัมโม,
ธัมมัง นะมัสสามิ. (กราบ)

สุปะฏิปันโน ณะคะวะโต สาวะกะสังโฆ,
สังขัง นะมามิ. (กราบ)

นมัสการและไตรสรณคมน์

นะโม ตัสสะ ณะคะวะโต อะระหะโต สัมมาสัมพุทโธ
(๓ จบ)

พุทธีง สะระณัง คัจฉามิ
 ธัมมัง สะระณัง คัจฉามิ
 สังฆัง สะระณัง คัจฉามิ
 ทุตติยัมปิ พุทธีง สะระณัง คัจฉามิ
 ทุตติยัมปิ ธัมมัง สะระณัง คัจฉามิ
 ทุตติยัมปิ สังฆัง สะระณัง คัจฉามิ
 ตะตติยัมปิ พุทธีง สะระณัง คัจฉามิ
 ตะตติยัมปิ ธัมมัง สะระณัง คัจฉามิ
 ตะตติยัมปิ สังฆัง สะระณัง คัจฉามิ

สรรเสริญพระรัตนตรัย

อิติปิ โส ภะคะวา อะระหัง สัมมาสัมพุทโธ วิชชาจะระณะ
 สัมปันโน สุคะโต โลกะวิทู อะนุตตะโร ปุริสะทัมมะสาระถิ สัตถา
 เทวะมะนุสสานัง พุทโธ ภะคะวาติฯ

สะวากขาโต ภะคะวะตา ธัมโม สันทิฏฐิโก อะกาลิโก
 เอหิปัสสิโก โอปะนะยิโก ปัจจัตตัง เวทิตัพโพ วิญญูหิติฯ

สุปะฏิปันโน ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ อุชุปะฏิปันโน ภะคะ
 วะโต สาวะกะสังโฆ ญายะปะฏิปันโน ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ
 สามิจีปะฏิปันโน ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ ยะทิทัง จัตตาริ ปุริสะ
 ยุคานิ อัมมัตตะ ปุริสะปุคคะลา เอสะ ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ
 อาหุเนยโย ปาหุเนยโย ทักขิเนยโย อัญชะลีกะระณียะโย อะนุตตะรัง
 ปุญญักเขตตัง โลกัสสาติฯ

หัวใจพระพุทธศาสนา

ธัมมจักกัปปวัตตนสูตร

เอวัมเม สุตังฯ เอกัง สมะยัง ภะคะวา พาราณสียัง วิหะระติ
อิสิปะตะเน มิคะทาเยฯ ตัตตระ โข ภะคะวา ปัญจะวัคคิเย ภิกขุ
อามันเตสิฯ

เทว เม ภิกขเว อันตา ปัพพะชิเตนะ นะ เสวิตัพพา โย จายัง
กาเมสุ กามะสุขัลลิกานุโยโค ทิโน คัมโม โปถุชชะนิโก อะนะริโย
อนัตตะสัณฺหิโต โย จายัง อตตะกิลมะถานุโยโค ทุกโข อะนะริโย
อนัตตะสัณฺหิโตฯ

เอเต เต ภิกขเว อุโภ อันเต อะนุปะคัมมะ มัชฌิมา ปะฏิปะทา
ตะถาคะเตนะ อะภิสัมพุทฺธา จักขุกระระณี ญาณะกระระณี อุปะสมะยาเย
อะภิญญายะ สัมโพธายะ นิพพานายะ สังวัตตะติฯ

กะตะมา จะ สา ภิกขเว มัชฌิมา ปะฏิปะทา ตะถาคะเตนะ
อะภิสัมพุทฺธา จักขุกระระณี ญาณะกระระณี อุปะสมะยาเย อะภิญญายะ
สัมโพธายะ นิพพานายะ สังวัตตะติฯ

อะยะเมวะ อริโย อัญ्ञัจฺจิกโก มัคโคฯ เสยยะถิทังฯ สัมมาทิฏฐิ
สัมมาสังกัปปो สัมมาวาจา สัมมากัมมันโต สัมมาอาชีโว สัมมาวา
ยาโม สัมมาสติ สัมมาสมาธิฯ

อะยัง โข สา ภิกขเว มัชฌิมา ปะฏิปะทา ตะถาคะเตนะ
อะภิสัมพุทธา จักขุกะระณิ ญาณะกะระณิ อุปะสมะยาเย อะภิญญาเย
สัมโพธายะ นิพพานายะ สังวัตตะติฯ

อิทัง โข ปะนะ ภิกขเว ทุกขัง อะริยะะสัจจังฯ ชาติปิ ทุกขา
ชะราปิ ทุกขา มะระณัมปิ ทุกขัง โสกะปะริเทวะ ทุกขะ โทมะนัสสุ
ปายาสาปิ ทุกขา อปปิเยหิ สัมปะโยโค ทุกโข ปิเยหิ วิปะโยโค ทุกโข
ยัมปิจันัง นะ ละภะติ ตัมปิ ทุกขัง สังขิตเตนะ ปัญฺจุปาทานักขันธา
ทุกขาฯ

อิทัง โข ปะนะ ภิกขเว ทุกขะสมุทะโย อริยะะสัจจังฯ ยายัง
ตณฺหา โปโนพกะวิกา นันทิราคะสะหะคะตา ตตฺตระ ตตฺตราภินันฺทินิฯ
เสยยะถิทังฯ กามะตณฺหา ภาวะตณฺหา วิภาวะตณฺหาฯ

อิทัง โข ปะนะ ภิกขเว ทุกขะนิโรธอ อริยะะสัจจังฯ โย ตัสสา
เยวะ ตณฺหาเย อะเสสะวิราคะนิโรธอ จาโค ปะฐินิสสัคโค มุตติ
อะนาละโยฯ

อิทัง โข ปะนะ ภิกขเว ทุกขะนิโรธะคามินิ ปะฏิปะทา
อะริยะะสัจจังฯ

อะยะเมวะ อะริโย อัญฺจิกโก มัคโคฯ เสยยะถิทังฯ สัมมาทิฏฺฐิ
สัมาสังกัปปो สัมมาวาจา สัมมากัมมันโต สัมมาอาชีโว สัมมาวา
ยาโม สัมมาสติ สัมมาสมาธิฯ

อิทัง ทุกขัง อะริยะะสัจจันติ เม ภิกขเว ปุพเพ อะนะนุสสุเตสุ
ธัมเมสุ จักขุ อุตะปาติ ญาณัง อุตะปาติ ปัญฺญา อุตะปาติ วิชชา
อุตะปาติ อาโลโก อุตะปาติฯ

ตัง โข ปะนิทัง ทุกขัง อะริยะะสัจจัง ปะริญญะยันติ เม
ภิกขเว ปุพเพ อะนะนุสสุเตสุ ธัมเมสุ จักขุ อุตะปาติ ญาณัง

อุทปะปาติ ปัญญา อุทปะปาติ วิชา อุทปะปาติ อาโลโก อุทปะปาติฯ

ตั้ง โข ปะนิทัง ทุกขัง อะริยะะสัจจัง ปะริญญาตันติ เม
ภิกขะเว ปุพเพ อะนะนุสสุเตสุ ัมเมสุ จักขุง อุทปะปาติ ญาณัง
อุทปะปาติ ปัญญาอุทปะปาติ วิชา อุทปะปาติ อาโลโก อุทปะปาติฯ

อิทัง ทุกขะสมุทโย อะริยะะสัจจันติ เม ภิกขะเว ปุพเพ
อะนะนุสสุ เตสุ ัมเมสุ จักขุง อุทปะปาติ ญาณัง อุทปะปาติ ปัญญา
อุทปะปาติ วิชา อุทปะปาติ อาโลโก อุทปะปาติฯ

ตั้ง โข ปะนิทัง ทุกขะสมุทโย อะริยะะสัจจัง ปะหาตัพพันติ เม
ภิกขะเว ปุพเพ อะนะนุสสุเตสุ ัมเมสุ จักขุง อุทปะปาติ ญาณัง
อุทปะปาติ ปัญญา อุทปะปาติ วิชา อุทปะปาติ อาโลโก อุทปะปาติฯ

ตั้ง โข ปะนิทัง ทุกขะสมุทโย อะริยะะสัจจัง ปะทีนันติ เม
ภิกขะเว ปุพเพ อะนะนุสสุเตสุ ัมเมสุ จักขุง อุทปะปาติ ญาณัง
อุทปะปาติ ปัญญา อุทปะปาติ วิชา อุทปะปาติ อาโลโก อุทปะปาติฯ

อิทัง ทุกขะนิโรธो อะริยะะสัจจันติ เม ภิกขะเว ปุพเพ อะนะ
นุสสุเตสุ ัมเมสุ จักขุง อุทปะปาติ ญาณัง อุทปะปาติ ปัญญา
อุทปะปาติ วิชา อุทปะปาติ อาโลโก อุทปะปาติฯ

ตั้ง โข ปะนิทัง ทุกขะนิโรธो อะริยะะสัจจัง สัจจิกาตัพพันติ เม
ภิกขะเว ปุพเพ อะนะนุสสุเตสุ ัมเมสุ จักขุง อุทปะปาติ ญาณัง
อุทปะปาติ ปัญญา อุทปะปาติ วิชา อุทปะปาติ อาโลโก อุทปะปาติฯ

ตั้ง โข ปะนิทัง ทุกขะนิโรธो อะริยะะสัจจัง สัจจิกะตันติ เม
ภิกขะเว ปุพเพ อะนะนุสสุเตสุ ัมเมสุ จักขุง อุทปะปาติ ญาณัง
อุทปะปาติ ปัญญา อุทปะปาติ วิชา อุทปะปาติ อาโลโก อุทปะปาติฯ

อิทัง ทุกขะนิโรธคามินี ปะฏิปะทา อะริยะสัจจันติ เม
ภิกขะเว ปุพเพ อะนะนุสสุเตสุ อัมเมสุ จักขุ อูทะปาติ ญาณัง
อูทะปาติ ปัญญา อูทะปาติ วิชชา อูทะปาติ อาโลโก อูทะปาติฯ

ตัง โข ปะนิทัง ทุกขะนิโรธคามินี ปะฏิปะทา อะริยะสัจจัง
ภาเวตัพพันติ เม ภิกขะเว ปุพเพ อะนะนุสสุเตสุ อัมเมสุ จักขุ
อูทะปาติ ญาณัง อูทะปาติ ปัญญา อูทะปาติ วิชชา อูทะปาติ
อาโลโก อูทะปาติฯ

ตัง โข ปะนิทัง ทุกขะนิโรธคามินี ปะฏิปะทา อะริยะสัจจัง
ภาวัตันติ เม ภิกขะเว ปุพเพ อะนะนุสสุเตสุ อัมเมสุ จักขุ อูทะปาติ
ญาณัง อูทะปาติ ปัญญา อูทะปาติ วิชชา อูทะปาติ อาโลโก
อูทะปาติฯ

ยาวะกั๊วญจะ เม ภิกขะเว อิเมสุ จะตุสุ อะริยะสัจเจสุ เอวันติ
ปะริวัฏฏัง ทวาทะสาการัง ยะถาภูตัง ญาณะทัสสะนัง นะ สุวิสุตัง
อะโหสิฯ

เนวะ ตาวาหัง ภิกขะเว สะเทวะเก โลเก สะมาระเก
สะพรัหมะเก สัสสะมะณะพราหมะณียา ปะชาเย สะเทวะมะนุสสาเย
อะนุตตะรัง สัมมาสัมโพธิง อะภิสัมพุทโธ ปัจจัญญาสิงฯ

ยะโต จะ โข เม ภิกขะเว อิเมสุ จะตุสุ อะริยะสัจเจสุ เอวันติ
ปะริวัฏฏัง ทวาทะสาการัง ยะถาภูตัง ญาณะทัสสะนัง สุวิสุตัง
อะโหสิฯ

อะถาหัง ภิกขะเว สะเทวะเก โลเก สะมาระเก สะพรัหมะเก
สัสสะมะณะพราหมะณียา ปะชาเย สะเทวะมะนุสสาเย อะนุตตะรัง
สัมมาสัมโพธิง อะภิสัมพุทโธ ปัจจัญญาสิงฯ

ญาณัญจะ ปะนะ เม ทัสสะนัง อุทะปาที อะกุปปา เม วิมุตติ
อะยะมันติมา ชาตี นัตถิทานิ ปุณฺณพะโวติฯ

อิทมะโว จะ ภาคะวาฯ อัตตะมะนา ปัญฺจะวักคิยา ภิกขุ
ภาคะวะโต ภาสิตัง อะภินันฺทฯ อิมัสฺมิญฺจะ ปะนะ เวยยากระณฺณสฺมิง
ภัญญะมานะ อายัสฺมะโต โกณฑัญญัสสะ วิระชัง วีตะมะลลัง รัมมะ
จักขุ อุทะปาที ยังฺกิญฺจิ สมุททะยะธัมมัง สัพฺพันตัง นิโรธะธัมมันติฯ

ปะวัตติเต จะ ภาคะวะตา ธัมมะจักเก ภูมมา เทวา สัททะมะ
นุสสาเวสุฯ เอตฺมภาคะวะตา พาราณะสิยํ อสิปะตะเน มิคะทาเย
อะนุตตะรัง ธัมมะจักกัง ปะวัตติตัง อปฺปะภฺวิตฺติยํ สะมะเณนะ วา
พราหฺมะเณนะ วา เทวเณ วา มาเรนะ วา พรัหมฺนา วา เกนะจิ วา
โลกัสมินติฯ

ภุมมานัง เทวานัง สัทฺทัง สุตฺวา

จาตุมมะหาราชิกา เทวา สัทฺทมะนุสสาเวสุฯ จาตุมมะหา-
ราชิกานัง เทวานัง สัทฺทัง สุตฺวา

ตาวะติงสา เทวา สัทฺทมะนุสสาเวสุฯ ตาวะติงसानัง เท-
วานัง สัทฺทัง สุตฺวา

ยามา เทวา สัทฺทมะนุสสาเวสุฯ ยามานัง เทวานัง สัทฺทัง
สุตฺวา

ตุลิตา เทวา สัทฺทมะนุสสาเวสุฯ ตุลิตานัง เทวานัง สัทฺทัง
สุตฺวา

นิมมานะระตี เทวา สัทฺทมะนุสสาเวสุฯ นิมมานะระตีนัง
เทวานัง สัทฺทัง สุตฺวา

ปะระนิมิตตะวะสะวัตฺตี เทวา สัทฺทมะนุสสาเวสุฯ ปะระนิม
ิตตะวะสะวัตฺตีนัง เทวานัง สัทฺทัง สุตฺวา

พรัหมะกายิกา เทวา สัททะมะนุสสาเวสุฯ

เอตัมภะคะวะตา พาราณสียัง อิติปะตะเน มิคะทาเย อะนุต
ตะรัง รัมมะจักกัง ปะวัตติตัง อปปะฏิวัตติยัง สะมะเณนะ วา
พราหมะเณนะ วา เทเวนะ วา มาเรนะ วา พรัหมุนา วา เกนะจิ วา
โลกัสมินติฯ

อิติหะ เตะนะ ขะเณนะ เตะนะ มุหุตตะนะ ยาวะ พรัหมะโลกา
สัทโท อัพภุคคัจฉิฯ

อะยัญจะ ทะสะสะหัสสี โลกะธาดุ สังกัมปิ สัมปะกัมปิ
สัมปะเวธิฯ

อปปะมาโณ จะ โอฬาโร โອภาโส โลเก ปาตุระโหสิ อะตักกัม
เมวะ เทวานัง เทวานุภาวังฯ

อะถะโข ภะคะวา อุทานัง อุทาเนสิ อัญญาสิ ะตะ โภ
โกณทัญญุ อัญญาสิ ะตะ โภ โกณทัญญุติฯ

อิติหิทัง आयัสมะโต โกณทัญญุสสะ อัญญาโกณทัญญุ เตวาระ
นามัง อะโหสิติฯ

คำแปล (โดยสรุป)

ข้าพเจ้า (พระอานนท์) ได้สดับมาว่า สมัยหนึ่งพระผู้มีพระภาคประทับอยู่
ที่ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน เขตกรุงพาราณสี ณ ที่นั้นพระผู้มีพระภาคได้รับสั่ง
กับปัญจวัคคีย์ว่า ที่สุด ๒ อย่างนี้บรรพชิตไม่พึงเสพ กล่าวคือ

๑. กามสุขัลลิกานุโยค การหมกมุ่นอยู่ด้วยกามสุขทั้งหลาย เป็นสิ่งอันทราม
เป็นของชาวบ้าน เป็นของปุถุชน ไม่ใช่ของพระอริยะ ไม่ประกอบด้วยประโยชน์

๒. อัตตกิลมณานุโยค การประกอบความลำบากเดือดร้อนแก่ตน เป็นทุกข์
ไม่ใช่ของพระอริยะ ไม่ประกอบด้วยประโยชน์

มัชฌิมาปฏิปทา ไม่เอียงเข้าใกล้ที่สุด ๒ อย่างนั้น ตถาคตได้ตรัสรู้แล้ว

ปฏิบัติกันก่อให้เกิดจักขุญาณ เป็นไปเพื่อความสงบ ความรู้ยิ่ง ความตรัสรู้ และเพื่อพระนิพพาน

มัชฌิมาปฏิปทานั้น ได้แก่ อริยมรรคมีองค์ ๘ คือ สัมมาทิฐิ สัมมาสังกัปปะ สัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ สัมมาอาชีวะ สัมมาวายามะ สัมมาสติ สัมมาสมาธิ

ภิกษุทั้งหลาย ทุกขอริยสัจ คือ ความเกิด ความแก่ ความเจ็บ ความตาย ความโศก ความคร่ำครวญ ความทุกข์ โทมนัส ความคับแค้นใจ ความประสบกับสิ่งอันไม่เป็นที่รัก ความพลัดพรากจากสิ่งอันเป็นที่รัก ความไม่ได้สิ่งที่ปรารถนาล้วนเป็นทุกข์ โดยย่ออุปทานขันธ ๕ เป็นทุกข์

ทุกขสมุทัยอริยสัจ คือ ต้นหาอันทำให้เกิดอีก ประกอบด้วยความเพิลิตเพิลินและความกำหนด มีปรกติให้เพิลิตเพิลินในอารมณ์นั้นๆ คือ กามตัณหา ภวตัณหา วิภวตัณหา

ทุกขนิโรธอริยสัจ คือ ความดับตัณหาไม่เหลือด้วยวิราคะ ความสละ ความสละทิ้ง ความพ้น ความไม่อาลัยในตัณหา

ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทาอริยสัจ คือ อริยมรรคมีองค์ ๘ นี้แหละ คือ สัมมาทิฐิ สัมมาสังกัปปะ สัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ สัมมาอาชีวะ สัมมาวายามะ สัมมาสติ สัมมาสมาธิ

จักขุญาณ ปัญญา วิชชา แสงสว่างเกิดขึ้นแล้วในธรรมทั้งหลายที่เราไม่เคยสดับมาก่อนว่า นี่คือ ทุกขอริยสัจ ที่เราควรกำหนดรู้ และเราได้กำหนดรู้แล้ว

นี่คือทุกขสมุทัยอริยสัจ ที่เราควรละเสีย และที่เราละได้แล้ว

นี่คือทุกขนิโรธอริยสัจ ที่เราควรทำให้แจ้ง และที่เราได้ทำให้แจ้งแล้ว

นี่คือทุกขนิโรธคามินีปฏิปทาอริยสัจที่เราควรให้เจริญ และที่เราให้เจริญแล้ว

ภิกษุทั้งหลาย ญาณทัสสนะของเราในอริยสัจ ๔ เหล่านี้ ๓ รอบ ๑๒ อากาโรนี่ยังไม่หมดจดดีตราบใด เราก็กังขาไม่ยืนยันว่า เป็นผู้ตรัสรู้สัมมาสัมโพธิญาณอันยอดเยี่ยมในโลก กับทั้งเทวโลก มารโลก พรหมโลก ในหมู่สัตว์พร้อมทั้งสมณพราหมณ์ เทวดา และมนุษย์ตราบนั่น

ญาณทัสสนะเกิดขึ้นแก่เราว่า ความหลุดพ้นของเราไม่กำเริบ ชาตินี้เป็นชาติสุดท้าย บัดนี้ ภพใหม่ไม่มีอีก พระผู้มีพระภาคได้ตรัสอัมมจักกัปปวัตตนสูตรนี้แก่อภิกษุปัญจวัคคีย์

ธรรมจักขุอันปราศจากธุลี ปราศจากมลทิน ได้เกิดแก่พระโณทัญญะว่า สิ่งใดสิ่งหนึ่งมีความเกิดขึ้นเป็นธรรมดา สิ่งนั้นทั้งปวง มีความดับไปเป็นธรรมดา

ครั้นพระผู้มีพระภาคทรงประกาศพระธรรมจักรให้เป็นไปแล้ว ทวยเทพชั้นกุมมะกระจายข่าวว่า นั่นพระธรรมจักรอันยอดเยี่ยม พระผู้มีพระภาคทรงให้เป็นไปแล้ว ณ ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน เขตกรุงพาราณสี อันสมณะ พราหมณ์ เทวดา มาร พรหม หรือใดๆ ในโลกให้หมกกลับไม่ได้

ทวยเทพชั้นจาตุมหาราช สดับเสียงของทวยเทพชั้นกุมมะได้กระจายข่าวต่อไปว่า

ทวยเทพชั้นดาวดึงส์ สดับเสียงของทวยเทพชั้นจาตุมหาราช แล้วได้กระจายข่าวต่อไป ทวยเทพชั้นยามา ชั้นดุสิต ชั้นนิมมานรดี ปรมิยมิทวสวัตติ ได้กระจายข่าวต่อไป

ทวยเทพที่นับเนื่องในหมู่พรหมชั้นพรหมปาริสาชชา พรหมปโรหิตา มหาพรหม ปริตตภาภา อัมปมาณภา อาภัสสรา ปริตตสุภา อัมปมาณสุภา สุภิกขินกา เวทปผลา อวิหา อตปปาสุทิสสา สุทิสสี ได้กระจายข่าวต่อไป

ทวยเทพชั้นอกนิฏฐภพสดับเสียงของเหล่าทวยเทพชั้นสุทิสสี แล้วก็กระจายข่าวว่านั่นพระธรรมจักรอันยอดเยี่ยม พระผู้มีพระภาคทรงประกาศแล้ว ณ ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน เขตกรุงพาราณสี อันสมณะพราหมณ์ เทวดา มาร พรหม หรือใครๆ ในโลกให้หมกกลับไม่ได้

เพียงครู่เดียว เสียงป่าวประกาศได้กระจายขึ้นไปถึงพรหมโลก ด้วยประกาศณะนี้

โลกธาตุขนาดเล็กมีหมื่นจักรวาล ก็สั่นสะเทือนเลื่อนลั่นทั้งแสงสว่างอันเจิดจ้า หาประมาณมิได้ ก็ปรากฏในโลก ล่วงเทวานุภาพของเทวดาทั้งหลาย

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคทรงเปล่งพระอุทานว่า ผู้เจริญทั้งหลาย โณทัญญะได้รู้แล้วหนอๆ ดังนั้น คำว่า อัญญาโณทัญญะ จึงได้เป็นชื่อของท่าน พระโณทัญญะ นั่นแล

อนัตตลักขณสูตร

เอวัมเม สุตังฯ เอกัง สมะยัง ภะคะวา พาราณสียัง วิหะระติ
อิสิปะตะเน มิคะทาเย ตัตตระ โข ภะคะวา ปัญจะวัคคิเย ภิกขุ
อามันเตสิฯ

รูปร่าง ภิกขุเว อนัตตาฯ รูปร่างจะหิทั้ง ภิกขุเว อัตตา อะภา-
วิสสะ นะยิทัง รูปร่าง อาพาธายะ สังวัตเตยยะ ลัพพะเถ จะ รูปะ เอวัง
เม รูปร่าง โทฏะ เอวัง เม รูปร่าง มา อะโหสิตีฯ

ยัสมา จะ โข ภิกขุเว รูปร่าง อนัตตา ตัสมา รูปร่าง อาพาธายะ
สังวัตตะติ นะ จะ ลัพพะติ รูปะ เอวัง เม รูปร่าง โทฏะ เอวัง เม รูปร่าง มา
อะโหสิตีฯ

เวทนา อนัตตาฯ เวทนา จะ หิทั้ง ภิกขุเว อัตตา อะภา-
วิสสะ นะยิทัง เวทนา อาพาธายะ สังวัตเตยยะ ลัพพะเถ จะ
เวทนายะ เอวัง เม เวทนา โทฏะ เอวัง เม เวทนา มา อะโหสิตีฯ

ยัสมา จะ โข ภิกขุเว เวทนา อนัตตา ตัสมา เวทนา
อาพาธายะ สังวัตตะติ นะ จะ ลัพพะติ เวทนายะ เอวัง เม เวทนา
โทฏะ เอวัง เม เวทนา มา อะโหสิตีฯ

สัญญา อนัตตาฯ สัญญา จะ หิทั้ง ภิกขุเว อัตตา อะภา-
วิสสะ นะยิทัง สัญญา อาพาธายะ สังวัตเตยยะ ลัพพะเถ จะ
สัญญายะ เอวัง เม สัญญา โทฏะ เอวัง เม สัญญา มา อะโหสิตีฯ

ยัสมา จะ โข ภิกขุเว สัญญา อนัตตา ตัสมา สัญญา
อาพาธายะ สังวัตตะติ นะ จะ ลัพพะติ สัญญายะ เอวัง เม สัญญา
โทฏะ เอวัง เม สัญญา มา อะโหสิตีฯ

สังขารอานัตตา สังขารจะ หิทั้ง ภิกขเว อตฺตา อะภะวิสสะ นะยิทัง สังขารอปาธาเย สังวัตเตยยะ ลัพพะเถ จะ สังขารสุเอวัง เม สังขารโหตุ เอวัง เม สังขารมา อะโหสีติฯ

ยัสมา จะ โข ภิกขเว สังขารอานัตตา ตัสมา สังขารอปาธาเย สังวัตตะติ นะ จะ ลัพพะติ สังขารสุ เอวัง เม สังขารโหตุ เอวัง เม สังขารมา อะเหสุตฺติฯ

วิญญานัง อานัตตาฯ วิญญานัง จะ หิทั้ง ภิกขเว อตฺตา อะภะวิสสะ นะยิทัง วิญญานัง อปาธาเย สังวัตเตยยะ ลัพพะเถ จะ วิญญาณ เอวัง เม วิญญานัง โหตุ เอวัง เม วิญญานัง มา อะโหสีติฯ ยัสมา จะ โข ภิกขเว วิญญานัง อานัตตา ตัสมา วิญญานัง อปาธาเย สังวัตตะติ นะ จะ ลัพพะติ วิญญานัง เอวัง เม วิญญานัง โหตุ เอวัง เม วิญญานัง มา อะเหสุตฺติฯ

ตัง กิมมัญญะเถ ภิกขเว รุปัง นิจจัง วา อะนิจจัง วาติฯ อะนิจจัง ภันเตฯ ยัมปะนานิจจัง ทุกขัง วา ตัง สุขัง วาติฯ ทุกขัง ภันเตฯ ยัมปะนานิจจัง ทุกขัง วิปะริณามะธัมมัง กัลลัง นุ ตัง สมะนุปลิสฺสตุฯ เอตัง มะมะ เอโสหะมัสสมิ เอโส เม อตฺตาติฯ โน เหตัง ภันเตฯ

ตัง กิมมัญญะเถ ภิกขเว เวทนา นิจจัง วา อะนิจจัง วาติฯ อะนิจจัง ภันเตฯ ยัมปะนานิจจัง ทุกขัง วา ตัง สุขัง วาติฯ ทุกขัง ภันเตฯ ยัมปะนานิจจัง ทุกขัง วิปะริณามะธัมมัง กัลลัง นุ ตัง สมะนุปลิสฺสตุฯ เอตัง มะมะ เอโสหะมัสสมิ เอโส เม อตฺตาติฯ โน เหตัง ภันเตฯ

ตัง กิมมัญญะเถ ภิกขเว สัญญา นิจจัง วา อะนิจจัง วาติฯ อะนิจจัง ภันเตฯ ยัมปะนานิจจัง ทุกขัง วา ตัง สุขัง วาติฯ

ทุกขัง ภันเตฯ ยัมปะนานิจจัง ทุกขัง วิปะริณามะธัมมัง
กัลลัง นุ ตัง สมะนุสฺสิติตฺตํ เอตัง มะมะ เอโสหะมัสฺมิ เอโส เม
อัตตาติฯ โน เหตัง ภันเตฯ

ตัง กิม มัญญะถะ ภิกขะเว สังขารā นิจจัง วา อะนิจจัง
วาติฯ อะนิจจัง ภันเตฯ ยัมปะนานิจจัง ทุกขัง วา ตัง สุขัง วาติฯ
ทุกขัง ภันเตฯ ยัมปะนานิจจัง ทุกขัง วิปะริณามะธัมมัง กัลลัง นุ
ตัง สมะนุสฺสิติตฺตํ เอตัง มะมะ เอโสหะมัสฺมิ เอโส เม อัตตาติฯ
โน เหตัง ภันเตฯ

ตัง กิมมัญญะถะ ภิกขะเว วิญญูญัง นิจจัง วา อะนิจจัง วาติฯ

อะนิจจัง ภันเตฯ ยัมปะนานิจจัง ทุกขัง วา ตัง สุขัง วาติฯ
ทุกขัง ภันเตฯ ยัมปะนานิจจัง ทุกขัง วิปะริณามะธัมมัง กัลลัง นุ ตัง
สมะนุสฺสิติตฺตํ เอตัง มะมะ เอโสหะมัสฺมิ เอโส เม อัตตาติฯ โน
เหตัง ภันเตฯ

ตัสฺมาติหะ ภิกขะเว ยังกิญฺจิ รูปัง อะตีตานาคะตะปัจจุป
ปันนัง อชฺฉัตตัง วา พะหิทฺธา วา โอะฬาริกัง วา สุขุมัง วา หีนัง วา
ปะณิตัง วา ยันทุเร สันติเก วา สัพพัง รูปัง เนตัง มะมะ เนโส
หะมัสฺมิ นะ เมโส อัตตาติฯ เอวะเมตัง ยะถาภูตัง สัมมปปัญญายะ
ทัญฺฐัพพังฯ

ยา กาจิ เวทะนา อะตีตานาคะตะปัจจุปปันนัง อชฺฉัตตัง วา
พะหิทฺธา วา โอะฬาริกัง วา สุขุมัง วา หีนัง วา ปะณิตา วา ยา ทุเร
สันติเก วา สัพพา เวทะนา เนตัง มะมะ เนโสหะมัสฺมิ นะ เมโส
อัตตาติฯ เอวะเมตัง ยะถาภูตัง สัมมปปัญญายะ ทัญฺฐัพพังฯ

ยา กาจิ สัญญา อะตีตานาคะตะปัจจุปปันนัง อชฺฉัตตัง วา
พะหิทฺธา วา โอะฬาริกัง วา สุขุมัง วา หีนัง วา ปะณิตา วา ยา ทุเร

สันติเก วา สัพพา สัญญา เนตัง มะมะ เนโสหะมัสมิ นะ เมโส
อัตตาติฯ เอวะเมตัง ยะถาภูตัง สัมมปปัญญาเย ทัญญัพพังฯ

ยา กากิ สังขารา อะติตานาคะตะปัจจุปปันนัง อชฌัตตัง วา
พะหิทธา วา โอพาริกัง วา สุขุมัง วา หินัง วา ปะณีตา วา ยา ทูเร
สันติเก วา สัพเพ สังขารา เนตัง มะมะ เนโสหะมัสมิ นะ เมโส
อัตตาติฯ เอวะเมตัง ยะถาภูตัง สัมมปปัญญาเย ทัญญัพพังฯ

ยังกิญจิ วิญญาณัง อะติตานาคะตะปัจจุปปันนัง อชฌัตตัง
วา พะหิทธา วา โอพาริกัง วา สุขุมัง วา หินัง วา ปะณีตัง วา ยันทูเร
สันติเก วา สัพพัง วิญญาณัง เนตัง มะมะ เนโสหะมัสมิ นะ เมโส
อัตตาติฯ เอวะเมตัง ยะถาภูตัง สัมมปปัญญาเย ทัญญัพพังฯ

เอวัง ปัสสัง ภิกขเว สุตฺวา อะริยะสาวะโก รุปัสสมิงปิ
นิพพินทะติ เวทะนายะปิ นิพพินทะติ สัญญาเยปิ นิพพินทะติ
สังขาเรสุปิ นิพพินทะติ วิญญาณัสสมิงปิ นิพพินทะติฯ นิพพินทัง
วิรัชชะติฯ วิราคา วิมุจจะติ วิมุตตัสสมิง วิมุตตะมีติ ญาณัง โหติ
ชีณา ขาติ วุสิตัง พรหมะจะริยัง กะตัง กะระณียัง นาปะรัง
อิตถัตตาयाติ ปะชานาตีติฯ

อิหะมะโวจะ ภะคะวาฯ อัตตะมะนา ปัญจะวัคคิยา ภิกขุ
ภะคะวะโต ภาสีตัง อะภินันทุงฯ

อิมัสสมิญจะ ปะนะ เวยยากระณัสสมิง ภัฏฐะมาเน ปัญจะวัต
ติยานัง ภิกขุณัง อะนุปาทายะ อาสะเวหิ จิตตานิ วิมุจจิสฺสุติฯ

คำแปล (โดยสรุป)

ครั้งนั้น พระผู้มีพระภาครับสั่งกับพระปัญจวัคคีย์ว่า

ภิกษุทั้งหลาย รูปเป็นอนัตตา ถ้ารูปนี้เป็นอนัตตา รูปไม่พึงอาพาธ บุคคลพึงสั่งได้ว่ารูปของเราจงเป็นอย่างนี้ จงอย่าเป็นอย่างนั้นเลย ก็เพราะรูปเป็นอนัตตา จึงมีอาพาธ สั่งไม่ได้ว่าจงเป็นอย่างนี้ อย่าเป็นอย่างนั้น

เวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณ ก็เป็นอนัตตา ถ้าเป็นอนัตตา ก็ไม่พึงอาพาธ บุคคลพึงสั่งได้ว่าเวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณของเราจงเป็นอย่างนี้ จงอย่าเป็นอย่างนั้นเลย ก็เพราะเวทนาเป็นอนัตตา จึงมีอาพาธ สั่งไม่ได้ว่าจงเป็นอย่างนี้ อย่าเป็นอย่างนั้น

ภิกษุทั้งหลาย รูปเที่ยงหรือไม่เที่ยง? พระปัญจวัคคีย์ทูลว่า ไม่เที่ยง, ตรัสถามต่อว่า สิ่งใดไม่เที่ยง สิ่งนั้นเป็นทุกข์หรือเป็นสุข? ตอบว่า เป็นทุกข์, ถ้าสิ่งใดไม่เที่ยง เป็นทุกข์ มีความแปรปรวน ควรจะยึดมั่นว่านั่นคือเรา ของเรา ตัวตนเราอยู่หรือไม่? ตอบว่า ไม่ควรเลย

ภิกษุทั้งหลาย เวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณ เที่ยงหรือไม่เที่ยง? พระปัญจวัคคีย์ทูลว่า ไม่เที่ยง, ตรัสถามต่อว่า สิ่งใดไม่เที่ยง สิ่งนั้นเป็นทุกข์หรือเป็นสุข? ตอบว่า เป็นทุกข์, ถ้าสิ่งใดไม่เที่ยง เป็นทุกข์ มีความแปรปรวน ควรจะยึดมั่นว่านั่นคือเรา ของเรา ตัวตนเราอยู่หรือไม่? ตอบว่า ไม่ควรเลย

ภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนั้นแล รูปอย่างใดอย่างหนึ่งที่เป็นอดีต อนาคต และปัจจุบัน ภายในหรือภายนอก หยาบหรือละเอียด เลวหรือประณีต ไกลหรือใกล้ ทั้งหมดก็เป็นแต่สักว่ารูป เธอทั้งหลายพึงเห็นรูปนั้นด้วยปัญญาอันชอบ ตามเป็นจริงอย่างนี้ว่า นั่นไม่ใช่ของเรา ไม่ใช่เรา ไม่ใช่ตัวตนของเรา

เวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณอย่างใดอย่างหนึ่ง ที่เป็นอดีต อนาคต และปัจจุบัน ภายในหรือภายนอก หยาบหรือละเอียด เลวหรือประณีต ไกลหรือใกล้ ทั้งหมดก็เป็นแต่สักว่าเวทนา เธอทั้งหลายพึงเห็นด้วยปัญญาอันชอบ ตามเป็นจริงอย่างนี้ว่า นั่นไม่ใช่ของเรา ไม่ใช่เรา นั่นไม่ใช่ตนของเรา

ภิกษุทั้งหลาย อริยสาวกผู้ได้ฟังแล้ว เห็นอยู่อย่างนี้ ย่อมเบื่อหน่ายในรูป เวทนา สัญญา สังขาร แม้ในวิญญาน เมื่อเบื่อหน่าย ย่อมสิ้นกำหนด เพราะสิ้นกำหนด จิตก็พ้น เมื่อจิตพ้นแล้ว ก็รู้ว่าพ้นแล้ว อริยสาวกนั้นทราบชัดว่าชาติสิ้นแล้ว พรหมจรรย์ได้อยู่จบแล้ว กิจที่ควรทำได้ทำเสร็จแล้ว กิจอื่นอีกเพื่อความเป็นอย่างนี้มิได้มี

พระปัญจวัคคีย์มีใจยินดีในภาสิตของผู้มีพระภาค เมื่อตรัสไวยากรณภาสิตนี้จบ จิตของพระปัญจวัคคีย์ก็พ้นแล้วจากอาสวะทั้งหลาย เพราะความไม่ถือมั่น

อาทิตตปริยายสูตร

เอวัมเม สุตังฯ เอกัง สมะยัง ภะคะวา คะยายัง วิหะระติ
คยาสีเส สัทธิง ภิกขุสหัสเสนะฯ

ตัตถะ โข ภะคะวา ภิกขุ อามันเตสิฯ สัพพัง ภิกขเว อาทิตตังฯ
ภิกขเว ภิกขเว สัพพัง อาทิตตังฯ จักขุ ภิกขเว อาทิตตัง รูปา
อาทิตตา จักขุวิญญูณัง อาทิตตัง

จักขุสัมผัสโส อาทิตโต ยัมปิทัง จักขุสัมผัสสัจจะยา อุปปัช
ชะติ เวทะยิตัง สุขัง वा ทุกขัง वा อะทุกขมะสุขัง वा ตัมปิ
อาทิตตัง เณระ อาทิตตังฯ อาทิตตัง ราคคคินา โทสคคินา
โมหคคินา อาทิตตัง ชาตียา ชะรามะระณณะ โสเกหิ ปะริเทเวหิ
ทุกเขหิ โทมะนัสเสหิ อุปายาเสหิ อาทิตตันติ วะทามิฯ

โสตัง อาทิตตัง สัททา อาทิตตา โสตะวิญญูณัง อาทิตตัง
โสตะสัมผัสโส อาทิตโต ยัมปิทัง โสตะสัมผัสสัจจะยา อุปปัชชะติ
เวทะยิตัง สุขัง वा ทุกขัง वा อะทุกขมะสุขัง वा ตัมปิ อาทิตตังฯ
เณระ อาทิตตังฯ อาทิตตัง ราคคคินา โทสคคินา โมหคคินา อาทิตตัง
ชาตียา ชะรามะระณณะ โสเกหิ ปะริเทเวหิ ทุกเขหิ โทมะนัสเสหิ
อุปายาเสหิ อาทิตตันติ วะทามิฯ

ฆานัง อาทิตตัง คันธา อาทิตตา ฆานะวิญญูณัง อาทิตตัง
ฆานะสัมผัสโส อาทิตโต ยัมปิทัง ฆานะสัมผัสสัจจะยา อุปปัชชะติ
เวทะยิตัง สุขัง वा ทุกขัง वा อะทุกขมะสุขัง वा ตัมปิ อาทิตตังฯ
เณระ อาทิตตังฯ อาทิตตัง ราคคคินา โทสคคินา โมหคคินา อาทิตตัง
ชาตียา ชะรามะระณณะ โสเกหิ ปะริเทเวหิ ทุกเขหิ โทมะนัสเสหิ
อุปายาเสหิ อาทิตตันติ วะทามิฯ

ชีวหา อาทิตตา ระสา อาทิตตา ชิวหาวิญญูณัง อาทิตตัง
ชีวหาสัมผัสโส อาทิตโต ยัมปิถัง ชิวหาสัมผัสสะปัจจะยา อุปปัชชติ
เวทะยิตัง สุขัง วา ทุกขัง วา อะทุกขมะสุขัง วา ตัมปิ อาทิตตังฯ
เกนะ อาทิตตังฯ อาทิตตัง ราคคคินา โทสคคินา โมหคคินา อาทิตตัง
ชาติยา ชะรามะระณนะ โสเกहि ปะริเทเวहि ทุกเขहि โทมะนัสเสहि
อุปายาเสहि อาทิตตันติ ะทะมามิฯ

กาโย อาทิตโต โณฏฐัพพา อาทิตตา กายะวิญญูณัง อาทิตตัง
กายะสัมผัสโส อาทิตโต ยัมปิถัง กายะสัมผัสสะปัจจะยา อุปปัชชติ
เวทะยิตัง สุขัง วา ทุกขัง วา อะทุกขมะสุขัง วา ตัมปิ อาทิตตังฯ
เกนะ อาทิตตังฯ อาทิตตัง ราคคคินา โทสคคินา โมหคคินา อาทิตตัง
ชาติยา ชะรามะระณนะ โสเกहि ปะริเทเวहि ทุกเขहि โทมะนัสเสहि
อุปายาเสहि อาทิตตันติ ะทะมามิฯ

มะโน อาทิตโต ธัมมา อาทิตตา มะโนวิญญูณัง อาทิตตัง
มะโนสัมผัสโส อาทิตโต ยัมปิถัง มะโนสัมผัสสะปัจจะยา อุปปัชชติ
เวทะยิตัง สุขัง วา ทุกขัง วา อะทุกขมะสุขัง วา ตัมปิ อาทิตตังฯ
เกนะ อาทิตตังฯ อาทิตตัง ราคคคินา โทสคคินา โมหคคินา อาทิตตัง
ชาติยา ชะรามะระณนะ โสเกहि ปะริเทเวहि ทุกเขहि โทมะนัสเสहि
อุปายาเสहि อาทิตตันติ ะทะมามิฯ

เอวัง ปัสสัง ภิกขะเว สุตวา อะริยะสาวะโก

จักขุสฺมิงปิ นิพพินทะติ รูเปสุปิ นิพพินทะติ จักขุวิญญูณาณปิ
นิพพินทะติ จักขุสัมผัสเสปิ นิพพินทะติ ยัมปิถัง จักขุสัมผัสสะปัจ
จะยา อุปปัชชติ เวทะยิตัง สุขัง วา ทุกขัง วา อะทุกขมะสุขัง วา
ตัสฺมิงปิ นิพพินทะติฯ

โสตร์มิงปี นิพพินทะติ สัทเทสุปี นิพพินทะติ โสตะวิญญาณปี
นิพพินทะติ โสตะสัณณาสปี นิพพินทะติ ยัมปีทัง โสตะสัณณาสปะ
จะยา อุปปัชชะติ เวทะยิตัง สุขัง วา ทุกขัง วา อะทุกขมะสุขัง วา
ตัมมิงปี นิพพินทะติฯ

ฆานัมมิงปี นิพพินทะติ คันเธสุปี นิพพินทะติ ฆานะวิญญา
ณปี นิพพินทะติ ฆานะสัณณาสปี นิพพินทะติ ยัมปีทัง ฆานะ
สัณณาสปะจะยา อุปปัชชะติ เวทะยิตัง สุขัง วา ทุกขัง วา
อะทุกขมะสุขัง วา ตัมมิงปี นิพพินทะติฯ

ชีวหาเยปี นิพพินทะติ ระเธสุปี นิพพินทะติ ชีวหาวิญญาณปี
นิพพินทะติ ชีวหาสัณณาสปี นิพพินทะติ ยัมปีทัง ชีวหาสัณณาส
ปะจะยา อุปปัชชะติ เวทะยิตัง สุขัง วา ทุกขัง วา อะทุกขมะสุขัง
วา ตัมมิงปี นิพพินทะติฯ

กายัมมิงปี นิพพินทะติ โภฏฐัพเพสุปี นิพพินทะติ กายะวิญญา
ณปี นิพพินทะติ กายะสัณณาสปี นิพพินทะติ ยัมปีทัง กายะ
สัณณาสปะจะยา อุปปัชชะติ เวทะยิตัง สุขัง วา ทุกขัง วา
อะทุกขมะสุขัง วา ตัมมิงปี นิพพินทะติฯ

มะนัมมิงปี นิพพินทะติ รัมเมสุปี นิพพินทะติ มะโนวิญญาณปี
นิพพินทะติ มะโนสัณณาสปี นิพพินทะติ ยัมปีทัง มะโนสัณณาส
ปะจะยา อุปปัชชะติ เวทะยิตัง สุขัง วา ทุกขัง วา อะทุกขมะ
สุขัง วา ตัมมิงปี นิพพินทะติฯ

นิพพินทัง วิรัชชะติฯ วิราคา วิมุจจะติฯ วิมุตตัมมิง วิมุตตะมิต
ญาณัง โหติ ชีณา ชาติ วุสิตัง พรหมะจะริยัง กะตัง กะระณียัง
นาปะรัง อิตถัตตายาติ ปะชานาตีติฯ

อิหะมะโวจะ ภะคะวาฯ อັตตะมะนา เต ภิกขุ ภะคะวะโต
ภาสิตัง อะภินันทุงฯ

อิมัสมิญจะ ปะนะ เวยยากระธณัสัมมิง ภัฏฐะมาเน ตัสสะ
ภิกขุสัพพัตัสสะ อะนุปาทาเย อาสะเวหิ จิตตานิ วิมุจจิงสุติฯ

คำแปล (โดยสรุป)

พระผู้มีพระภาคเจ้าประทับอยู่ ณ ตำบลอุรุเวลา แล้วเสด็จจาริกไปสู่
ตำบลคยาสีสะ พร้อมด้วยภิกษุสงฆ์หมู่ใหญ่ ๑,๐๐๐ รูป ล้วนเป็นปฺราณชฎิล ณ
ที่นั่น พระผู้มีพระภาคเจ้ารับสั่งกะภิกษุทั้งหลาย ว่าดังนี้

ภิกษุทั้งหลาย สิ่งทั้งปวงเป็นของร้อน อะไรที่ชื่อว่าสิ่งทั้งปวงเป็นของร้อน
จักขุเป็นของร้อน รูปทั้งหลายเป็นของร้อน วิญญาณอาศัยจักขุเป็นของร้อน
สัมผัสอาศัยจักขุเป็นของร้อน ความเสวยอารมณ์เป็นสุขเป็นทุกข์ หรือมิใช่สุข
มิใช่ทุกข์ ที่เกิดขึ้นเพราะจักขุสัมผัสเป็นปัจจัยแม้นั้นก็เป็นอย่างร้อน

ร้อนเพราะอะไร เรากล่าวว่า ร้อนเพราะไฟคือราคะ เพราะไฟคือโทสะ
เพราะไฟคือโมหะ ร้อนเพราะความเกิด เพราะความแก่และความตาย ร้อนเพราะ
ความโศก เพราะความรำพัน เพราะทุกข์กาย เพราะทุกข์ใจ เพราะความคับแค้น
ใจ

โสตเป็นของร้อน เสียงทั้งหลายเป็นของร้อน ฆานะเป็นของร้อน กลิ่น
ทั้งหลายเป็นของร้อน ชิวหาเป็นของร้อน รสทั้งหลายเป็นของร้อน กายเป็นของ
ร้อน โผฏฐัพพะทั้งหลายเป็นของร้อน

มนะเป็นของร้อน ธรรมทั้งหลายเป็นของร้อน วิญญาณอาศัยมนะเป็นของ
ร้อน สัมผัสอาศัยมนะเป็นของร้อน ความเสวยอารมณ์เป็นสุข เป็นทุกข์ หรือ
มิใช่ทุกข์มิใช่สุข ที่เกิดขึ้นเพราะมนสัมผัสเป็นปัจจัย แม้นั้นก็เป็นอย่างร้อน ร้อน
เพราะอะไร ร้อนเพราะไฟคือราคะ เพราะไฟคือโทสะ เพราะไฟคือโมหะ ร้อน
เพราะความเกิด เพราะความแก่และความตายร้อนเพราะความโศก เพราะความ
รำพัน เพราะทุกข์กาย เพราะทุกข์ใจ เพราะความคับแค้น

ภิกษุทั้งหลาย อริยสาวกผู้ได้ฟังแล้วเห็นอยู่อย่างนี้ ย่อมเบื่อหน่าย แม้ใน
จักขุ ย่อมเบื่อหน่ายแม้ในรูปทั้งหลาย ย่อมเบื่อหน่ายแม้ในวิญญาณอาศัยจักขุ
ย่อมเบื่อหน่ายแม้ในสัมผัสอาศัยจักขุ ย่อมเบื่อหน่ายแม้ในความสวยงามที่
เป็นสุข เป็นทุกข์ หรือมีใช่ทุกข์มีใช่สุข ที่เกิดขึ้นเพราะจักขุสัมผัสเป็นปัจจัย

ย่อมเบื่อหน่ายแม้ในโสต ย่อมเบื่อหน่ายแม้ในเสียงทั้งหลาย

ย่อมเบื่อหน่ายแม้ในฆานะ ย่อมเบื่อหน่ายแม้ในกลิ่นทั้งหลาย

ย่อมเบื่อหน่ายแม้ในชีวาหา ย่อมเบื่อหน่ายแม้ในรสทั้งหลาย

ย่อมเบื่อหน่ายแม้ในกาย ย่อมเบื่อหน่ายแม้ในโณฏฐัพพะทั้งหลาย

ย่อมเบื่อหน่ายแม้ในমনะ ย่อมเบื่อหน่ายแม้ในธรรมทั้งหลาย

ย่อมเบื่อหน่ายแม้ในวิญญาณอาศัยมโนะ ย่อมเบื่อหน่ายแม้ในสัมผัสอาศัย
มโนะ

ย่อมเบื่อหน่ายแม้ในความสวยงามที่เป็นสุข เป็นทุกข์ หรือมีใช่ทุกข์
มีใช่สุขที่เกิดขึ้น เพราะมโนสัมผัสเป็นปัจจัย

เมื่อเบื่อหน่าย ย่อมสิ้นกำหนด เพราะสิ้นกำหนด จิตก็พ้น เมื่อจิตพ้น
แล้วก็รู้ว่าพ้นแล้ว อริยสาวกนั้นทราบชัดว่าชาติสิ้นแล้ว พรหมจรรย์ได้อยู่จบ
แล้ว กิจที่ควรทำได้ทำเสร็จแล้ว กิจอื่นอีกเพื่อความเป็นอย่างนี้ไม่มี

เมื่อพระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสไวยากรณ์ภาชิตนี้อยู่ จิตของภิกษุ ๑,๐๐๐
รูปนั้น พ้นแล้วจากอาสวะทั้งหลาย เพราะไม่ถือมั่น

โอวาทปาฏิโมกขคาถา

สัพพะปาปัสสะ อะกะระณัง	กุสลัสสุปะสัมปะทา
สะจิตตะปะริโยทะปะนัง	เอตัง พุทธานะ สาสะนังฯ
ขันติ ประระมัง ตะโป ตีติกขา	นิพพานัง ประระมัง วัชันทิ พุทธา
น หิ ปัพพะชิโต ปะรุปะชาตี	สมโณ โหติ ประรัง วิหะฐะยันโตฯ
อะนูปะวาโท อะนูปะชาโต	ปาติโมกเข จะ สังวโร
มัตตัญญูตา จะ ภัตตัสสัม	ปันตัญจะ สะยะนาสะนัง
อะริจิตเต จะ อาโยโค	เอตัง พุทธานะ สาสะนังฯ

คำแปล

การไม่ทำความชั่วทั้งปวง ๑ การบำเพ็ญแต่ความดี ๑ การทำจิตต์ของตนให้ผ่องใส ๑ นี่เป็นคำสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย

ขันติ คือความอดกลั้น เป็นตบะอย่างยิ่ง พระพุทธเจ้าทั้งหลายกล่าวว่า นิพพานเป็นบรมธรรม ผู้ทำร้ายคนอื่นไม่เชื่อว่าเป็นบรรพชิต ผู้เบียดเบียนคนอื่นไม่เชื่อว่าเป็นสมณะ

การไม่กล่าวร้าย ๑ การไม่ทำร้าย ๑ ความสำรวมในปาฏิโมกข์ ๑ ความเป็นผู้รู้จักประมาณในอาหาร ๑ ที่นั่งนอนอันสงัด ๑ ความเพียรในอธิจิตต์ ๑ นี่เป็นคำสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย

มงคลสูตร

เอวัมเม สุตังฯ เอกัง สมะยัง ภาคะวา สāvattiyā viharati
เซตวะเน อนาถะปิณฑิกัสสะ อารามะ อณะ โข อัญญะตารา
เทวะตา อะภิกันตายะ รัตติยา อะภิกันตะวณฺณา เกวละกัปปัง
เซตวะนัง โอภาเสตวา เยนะ ภาคะวา เตนุปะสังกะมิตวา ภาคะ
วันตัง อะภิวาเทตวา เอกะมันตัง อัญญาสิฯ เอกะมันตัง จูตา โข
สา เทวะตา ภาคะวันตัง คาถายะ อัมมะภาสิฯ

พะหุ เทวา มะนุสสา จะ	มังคะลานิ อะจินตะยุง
อากังขะมานา โสถถานัง	พรุหิ มังคะละมุตตะมังฯ
อะเสวณะ จะ พาลานัง	ปิณฑิตานัญจะ เสวณะ
ปุชา จะ ปุเชนียานัง	เอตัมมังคะละมุตตะมัง
ปะฏิรูปะเทสวาโส จะ	ปุพเพ จะ กะตะปุญญะตา
อัตตะสัมมาปะณิธิ จะ	เอตัมมังคะละมุตตะมัง
พาหุสัจจัญจะ ลิปปัญจะ	วินะโย จะ สุลิกชีโต
สุภาสิตา จะ ยา วาจา	เอตัมมังคะละมุตตะมัง
มาตาปิตุอัญญานัง	ปุตตะ ทารัสสะ สังคะโ
อะนากุลา จะ กัมมันตา	เอตัมมังคะละมุตตะมัง
ทหานัญจะ ธัมมะจะริยา จะ	ญาคะกานัญจะ สังคะโ
อะนะวัชชานิ กัมมานิ	เอตัมมังคะละมุตตะมัง
อาระตี วิระติ ปาปา	มัชชะปาณา จะ สัญญะโม
อัปปะมาโท จะ ธัมเมสุ	เอตัมมังคะละมุตตะมัง
การะโว จะ นิวาโต จะ	สันตุญฺญิ จะ กะตัญญูตา
กาเลนะ ธัมมัสสะวะนัง	เอตัมมังคะละมุตตะมัง

ขันตี จะ โสวะจัสสะตา
กาเลนนะ อัมมะซากัจฉา
ตะโป จะ พรหมะจะริยัญจะ
นิพานะสังฆิกิริยา จะ
พฺจุสฺสสะ โลกะธัมเมหิ
อะโสกัง วิระชัง เขมัง
เอตาทิสานิ กัตถวานะ
สัพพัตถะ โสถถิง คัจฉันตี

สมะณานัญจะ ทัสสะนัง
เอตัมมังคะละมุตตะมัง
อะริยะสัจจานะ ทัสสะนัง
เอตัมมังคะละมุตตะมัง
จิตตัง ยัสสะ นะ กัมปะติ
เอตัมมังคะละมุตตะมัง
สัพพัตถะมะปะราชิตา
ตันเตสยัง มังคะละมุตตะมันติ

คำแปล

ข้าพเจ้า (พระอานนท์) สดับมาดังนี้ สมัยหนึ่งพระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ เขตวันมฬารวิหาร อารามของอนาถปิณฑิกเศรษฐีใกล้กรุงสาวัตถี เมื่อล่วงปฐมยาม เทวดาองค์หนึ่งมีรัศมีงดงามยิ่งนัก ทำพระเชตะวันให้สว่างไสวเข้าไปเฝ้าพระพุทธเจ้า ถวายอภิวัตแล้วยืนอยู่ ณ ที่สมควรข้างหนึ่ง ทูลถามพระพุทธเจ้าว่า เทวดาและมนุษย์จำนวนมาก เมื่อปรารภความสวัสดี พวกเขาคิดค้นหามงคลทั้งหลาย ขอพระองค์จงตรัสบอกด้วยเถิดว่า อะไรเป็นมงคลสูงสุด

(พระพุทธเจ้าตรัสตอบว่า)

การไม่คบคนพาล การคบบัณฑิต การบูชาคนที่ควรบูชา นี่เป็นมงคลสูงสุด การอยู่ในถิ่นที่เหมาะสม ความเป็นความดีเป็นทุนเดิม การตั้งตนไว้ชอบ นี่เป็นมงคลสูงสุด ความคงแก่เรียน ความมีศิลปวิทยา ความมีวินัย วาจาสุภาพนี้ เป็นมงคลสูงสุด การเลี้ยงดูมารดาบิดา การสงเคราะห์บุตร การสงเคราะห์ภรรยา การทำงานไม่คั่งค้าง นี่เป็นมงคลสูงสุด การให้ทาน การประพฤติธรรม การสงเคราะห์ญาติ การทำงานสุจริต นี่เป็นมงคลสูงสุด

การงดเว้นจากความชั่ว การไม่ดื่มสุราเมา ความไม่ประมาทในธรรม นี่เป็นมงคลสูงสุด ความเคารพ การเจียมตัว ความสันโดษ ความกตัญญู การฟังธรรม

ตามกาลอันเหมาะสม นี่เป็นมงคลสูงสุด ความอดทน ความเป็นคนว่านอนสอน
ง่าย การพบเห็นสมณะ การสนทนาธรรมตามกาล นี่เป็นมงคลสูงสุด

ความเพียร การประพฤติพรหมจรรย์ การเห็นอริยสัจ การทำพระนิพพาน
ให้แจ้ง นี่เป็นมงคลสูงสุด จิตของผู้ที่ถูกโลกธรรมกระทบแล้วไม่หวั่นไหว จิตไม่
เศร้าโศก จิตปราศจากกิเลส จิตเกษมปลอดภัย นี่เป็นมงคลสูงสุด

เทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย กระทำมงคล ๓๘ ประการ ดังที่กล่าวมานี้แล้ว
จะเป็นผู้ไม่พ่ายแพ้ในที่ทั้งปวง ย่อมถึงความสวัสดิ์ในทุกสถานที่ ข้อนั้นเป็นมงคล
สูงสุดของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลายเหล่านั้นดังนี้แล

คาถาป้องกันภัย

รัตนสูตร (ย่อ)

ยังกิณฺณจิ วิตตัง อิธะ วา หุรัง วา สักเคสุ วา ยัง ระตะนัง
ปะณิตัง นะ โน สมะมัง อตฺถิ ตะถาคะเตนะ อิทัมปิ พุทฺธะ ระตะนัง
ปะณิตัง เอเตนะ สัจเจนะ สุวตฺติ โหตุฯ

ขะยัง วิราคัง อะมะตัง ปะณิตัง ยะทฺชณะคา สักยะมุณี
สมาหิโต นะ เตนะ รัมเมนะ สมะตฺถิ กิณฺณจิ อิทัมปิ รัมเม ระตะนัง
ปะณิตัง เอเตนะ สัจเจนะ สุวตฺติ โหตุฯ

ยัมพุทฺธะเสฏฺฐโฐ ปะริวัณณะยิ สุจิง สะมาธิมานันตะริกัณฺณู
มาหุ สมารินา เตนะ สะโม นะ วิชชะติ อิทัมปิ รัมเม ระตะนัง
ปะณิตัง เอเตนะ สัจเจนะ สุวตฺติ โหตุฯ

เย ปุคคะลา อัญฺฐะ สะตัง ปะสัณฺฐา จัตตาริ เอตานิ ยุกานิ
โหนติ เต ทักขิณฺณียา สุกะตฺสสะ สาวะกา เอเตสุ ทินฺนานิ
มะหัปปะลาณิ อิทัมปิ สังฆะ ระตะนัง ปะณิตัง เอเตนะ สัจเจนะ
สุวตฺติ โหตุฯ

เย สุปปะยุตฺตา มะนะสา ทัพเพนะ นิกกามิโน โคตะมะสา
สนัมมิหิ เต ปัตติปัตตา อะมะตัง วิคัยหะ ลัทธา มุธา นิพพุติง
ภุญฺชะมานา อิทัมปิ สังฆะ ระตะนัง ปะณิตัง เอเตนะ สัจเจนะ สุวตฺติ
โหตุฯ

ชินัง ปราณัง นะวัง นัตถิ สัมภะวัง วิรัตตะจิตตายะติเก
กะวส์มิง เต ชินะพีชา อะวิรุพหิฉันทา นิพพันติ อีรา ยะถายัมปะ
ทิโป อิทัมปิ สังฆะ ระตะนัง ปะณีตัง เอเตนะ สัจเจนะ สุวัตถิ โหตุฯ

คำแปล

ทรัพย์อย่างใดอย่างหนึ่ง หรือรัตนะประณีตอันใดในโลกนี้และโลกอื่น หรือ
ในสรวงสวรรค์ทุกชั้น ทรัพย์หรือรัตนะนั้น จะเสมอเหมือนพระตถาคตไม่มีเลย
รัตนะคือพระพุทธเจ้า เป็นของประณีตเช่นนี้ ด้วยสัจจะข้อนี้ ขอความสวัสดีจึงมี

พระธรรมใดที่ปราศจากกิเลส ปราศจากราคะ เป็นอมตะ ประณีตที่พระ
ศากยมนิพุทธเจ้าทรงมีจิตเป็นสมาธิบรรลุแล้ว พระธรรมนั้นหาสิ่งใดๆ เสมอ
เหมือนไม่ รัตนะคือพระธรรม เป็นของประณีตเช่นนี้ ด้วยสัจจะข้อนี้ ขอความ
สวัสดีจึงมี

สมาธิใดที่พระพุทธเจ้าตรัสสรรเสริญว่าเป็นอนันตริกสมาธิ หาธิสมาธิอื่น
ใดเสมอเหมือนไม่ รัตนะคือพระธรรม เป็นของประณีตเช่นนี้ ด้วยสัจจะข้อนี้ ขอ
ความสวัสดีจึงมี

พระอริยบุคคล ๘ ที่สัตบุรุษสรรเสริญ จัดเป็น ๔ คู่ ท่านเหล่านั้น เป็นสาวก
ของพระสุตเจ้า ควรแก่การทำบุญ ทานที่ถวายแด่พระอริยบุคคล ๘ นั้น มีผล
มาก รัตนะคือพระสงฆ์ เป็นของประณีตเช่นนี้ ด้วยสัจจะข้อนี้ ขอความสวัสดีจึงมี

พระอริยบุคคลเหล่าใดในศาสนาของพระโคตมพุทธเจ้า มีความขยัน
ชวนชวายเป็นดี มีจิตมั่นด้วยสมาธิ ไม่มีความใคร่ พระอริยบุคคล เหล่านั้นได้
บรรลุอรหัต บรรลุอมตธรรม ได้เสวยความดับกิเลสโดยเปล่าๆ (โดยไม่ต้องซื้อหา)
รัตนะคือพระสงฆ์ เป็นของประณีตเช่นนี้ ด้วยสัจจะข้อนี้ ขอความสวัสดีจึงมี

กรณียเมตตสูตร

กระณียะมัตถะกุสะเลนะ ยันตัง สันตัง ปะทัง อะภิสะเมจจะ
ลักโก อุชฺฐะ จะ สุหุชฺฐะ จะ สุวะโจ จัสสะ มุทะ อะนะติมานิ สันตุสสะ
โก จะ สุกะโร จะ อัมปะกัจโจ จะ สัสสะหุกะวุตติ สันตินทริโย จะ
นิปะโก จะ อัมปะคัพโโก กุเลสุ อะนะนุคิโท นะ จะ ขุททัง สะมาจะเร
กิญฺจิ เยนะ วิญญู ปะเร อุปะวะเทยยุงฺ สุชินโน วา เขมิโน โทหนตุ สัพเพ
สัตตา ภาวันตุ สุขิตัตตา

เย เกจิ ปาณะภูตตติ ตะสา วา ถาวะรา วา อะนะวะเสสา ทีฆา
วา เย มะหันตา วา มัชฌิมา รัสสะกา อะนุกะถุลา ทิฏฐา วา เย จะ
อะทิฏฐา เย จะ ทูเร ะสันติ อะวิทูเร ภูเต วา สัมภเวสี วา สัพเพ
สัตตา ภาวันตุ สุขิตัตตา นะ ปะโร ปะรัง นิกุพ-เพละ นาติมัญญะ
กัตถะจิ นัง กิญฺจิ พยาโรสะนา ปะฐิฆะสัณฺญา นานูญะมัญญัสสะ
ทุกขะมิจเจยยะ มาตา ยะถา นียัง ปุตตัง आयุสา เอกะปุตตะมะนุรัก
เข เอวัมปิ สัพพะภูเตสุ มานะสัมภาวะเย อะปะริมาณัง

เมตตัญจะ สัพพะโลกัสสิมัง มานะสัมภาวะเย อะปะริมาณัง อุทัง
อะโร จะ ติริยัญจะ อะสัมพาธัง อะเวรัง อะสะปัตตัง ติฏฐัญจะรัง
นินโน วา สะยานโน วา ยาวะตัสสะ วิคะตะมิตฺโต เอตัง สะติง
อะธิฏฐะยยะ พรัหมะเมตัง วิหารัง อิตะมาหุ ทิฏฐิญจะ อะนุปะคัม
มะ สีละวา ทัสสะเนนะ สัมปันโน กาเมสุ วินยยะ เคธัง นะ หิ ชาตุ
คัพพะเสยยัง ปุณะเรตตีตา

คำแปล

กิจที่คนฉลาดในสิ่งที่มีประโยชน์และมุ่งหมายจะบรรลุทางสงบจะพึงทำ ก็
คือเป็นคนกล้า ซื่อตรง วาง่าย อ่อนโยน ไม่เย่อหยิ่ง สันโดษ เลี้ยงง่าย มีภารกิจ
น้อย คล่องตัว ระมัดระวังการแสดงออก รู้ตัว ไม่คะนอง ไม่คลุกคลีในตระกูล
ทั้งหลาย ไม่ประพฤตสิ่งที่ยิวยุชนตำหนิติเตียนได้ พึงแผ่เมตตาจิตว่า ขอสัตว์
ทั้งหลายทั้งปวงจงมีความสุขกายสบายใจ มีความเกษมสำราญเกิด

ขอสัตว์ทั้งหลายที่เป็นสัตว์ลำตัวอ่อนหรือลำตัวแข็ง มีลำตัวยาวหรือลำตัว
ใหญ่ มีลำตัวปานกลางหรือลำตัวสั้น มีลำตัวเล็กหรือลำตัวโต ที่มองเห็นหรือมอง
ไม่เห็น ที่อยู่ไกลหรืออยู่ใกล้ ที่เกิดแล้วหรือกำลังหาที่เกิดอยู่ก็ตาม ขอสัตว์
ทั้งหลายทั้งปวงนั้นจงสุขกายสบายใจเกิด

บุคคลไม่พึงหลอกลวงผู้อื่น ไม่พึงดูหมิ่นเหยียดหยามใครๆ ไม่พึงมุ่งร้ายต่อกัน
และกัน เพราะมีความชุ่มเคื่องโกรธแค้นกันคนเราพึงแผ่ความรักความเมตตา
ไปยังสัตว์ทั้งหลายหาประมาณมิได้ จดจั่งมารดาถนอมและปกป้องบุตรสุดที่รักคน
เดียวด้วยชีวิตฉะนั้น

พึงแผ่เมตตาจิตไม่มีขอบเขต ไม่คิดผูกเวร ไม่เป็นศัตรูอันหา ประมาณไม่ได้
ไปยังสัตว์โลกทั้งปวงทั่วทุกสารทิศ ผู้เจริญเมตตาจิตนั้น จะยืน จะเดิน จะนั่ง จะ
นอน ตลอดเวลา ที่ตนยังตื่นอยู่ พึงตั้งสติอันประกอบไปด้วยเมตตาจิตนี้ให้มั่นไว้
บัณฑิตทั้งหลายกล่าวว่า การอยู่ด้วยเมตตาอันเป็นพรหมวิหาร (การอยู่อย่าง
ประเสริฐ)

ท่านผู้เจริญเมตตาจิตที่ละความเห็นผิดแล้ว มีศีล มีความเห็นชอบ ขจัด
ความใคร่ในกามได้ ก็จะไม่กลับมาเกิดอีกเป็นแน่แท้

ขันธปริตตสูตร

วิรูปักเขติ เม เมตตัง	เมตตัง เอราปะเถติ เม
ฉัพพยาปุตเตหิ เม เมตตัง	เมตตัง กัณหาโคตมะเกหิ จะ
อะปาทะเกหิ เม เมตตัง	เมตตัง ทิปาทะเกหิ เม
จะตุปปะเทหิ เม เมตตัง	เมตตัง พะหุปปะเทหิ เม
มา มัง อะปาทะโก หิงสิ	มา มัง หิงสิ ทิปาทะโก
มา มัง จะตุปปะโท หิงสิ	มา มัง หิงสิ พะหุปปะโท
สัพเพ สัตตา สัพเพ ปาณา	สัพเพ ภูตา จะ เกวะลา
สัพเพ ภัทรานิ ปัสสันตุ	มา กิณฺณจิ ปาปะมาคะมา

อัปปะมาโณ พุทฺโธ อัปปะมาโณ ธัมโม อัปปะมาโณ สังโฆ
ปะมาณะวันตานิ สิริงสะปานิ อะหิวิจฉิกา สะตะปะที อุนณนานภี
สระระพฺพ มูลิกา กะตา เม รักษากะตา เม ปะริตตา ปะฏิกกะมันตุ
ภูตานิ โสหัง นะโม ภาคะวะโต นะโม สัตตันทัง สัมมาสัมพุทธานังฯ

คำแปล

ข้าพเจ้าขอแผ่เมตตาให้แก่ ตระกูลพญาวิรูปักข์ ตระกูลพญาเอราบัถ
ตระกูล พญาฉัพพาบุตร และตระกูลพญากัณหาโคตมะ ข้าพเจ้าขอแผ่
เมตตาไปยังสัตว์ที่ไม่มีเท้า สัตว์สองเท้า สัตว์สี่เท้า และสัตว์มากเท้า ขอสัตว์ที่
ไม่มีเท้า สัตว์สองเท้า สัตว์สี่เท้า และสัตว์มากเท้าทั้งหลาย อย่าได้เบียดเบียน
ข้าพเจ้า ขอบุคคลและสัตว์ทั้งหลายที่เกิดมาแล้วทั้งสิ้น จงพบแต่สิ่งที่เจริญดีงาม
ถ้วนทั่วทุกตัวตน สิ่งชั่วร้ายใดๆ จงอย่าได้แผ้วพานเลย

พระพุทธเจ้า ทรงมีพระคุณหาประมาณมิได้ พระธรรมมีพระคุณหา
ประมาณมิได้ พระสงฆ์มีพระคุณหาประมาณมิได้ สัตว์เลื้อยคลานทั้งหลาย คือ งู
แมงป่อง ตะขาบ แมงมุม ตั๊กแก หนู มีประมาณนับได้ ข้าพเจ้า ได้ทำการคุ้มครอง
ป้องกันไว้แล้ว ขอสัตว์ทั้งหลายทั้งปวง จงหลีกเลี่ยง ด้วยข้าพเจ้า ได้เคารพนบ
นอบแต่พระผู้มีพระภาคเจ้าและพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทั้ง ๗ พระองค์แล้ว

วิญญูปริตตสูตร

อตถิ โลเก สีละคุโณ	สัจจัง โสเจยยะนุททะยา
เตนะ สัจเจนะ กาหามิ	สัจจะกิริยะมะนุตตะรัง
อาวัชชิตวา ัมมะพะลัง	सरित्वा पुप्फगे चिने
สัจจะพะละมะวัสสาเย	สัจจะกิริยะมะกาสะหัง
สันติ ปักขา อะปตตะนา	สันติ ปาทา อะวัญจะนา
มาตา ปิตา จะ นิกขันตา	ชาตะเวทะ ปะฏิกกะมะ
สะหะ สัจเจ กะเต มัยหัง	มะหาปัชชะลิตโต ลีขี
วัชเชลลิสสะ โสพะสะ กะวีรานิ	อุทะกัง ปิตวา ยะถาลีขี
สัจเจนะ เม สะโม นัตถิ	เอสา เม สัจจะปาละมิตีฯ

คำแปล

คุณคือศีล สัจจะ ชีวิตที่สะอาด และความเอ็นดู มีอยู่ในโลกด้วยสัจจะ
ข้อนั้น เราจึงทำสักการียาอันยอดเยี่ยม เราขอระลึกถึงพลาณภาพของพระธรรม
ขอระลึกถึงพระชินเจ้าซึ่งมีอยู่ในปางก่อน แล้วอาศัยกำลังของสัจจะ (ที่มีในตัว)
ทำสักการียา (๓ ประการ คือ)

(๑) ปีกทั้งสองมีอยู่ แต่เราบินไม่ได้ (๒) เท้าทั้งสองก็มีอยู่ แต่เราเดิน
ไม่ได้ (๓) พ่อแม่ก็บินหนีออกไปเสียแล้ว อัครศิเอย์ จงถอยกลับไปเสียเถิด

ทันทีที่เราได้ทำสัจจะ เปลวเพลิงที่ลุกโชติช่วงชั่วกาล ได้เว้นที่ไว้ ๑๖
กรีส (ประมาณ ๓๑ วา) (ดับไป) เหมือนเปลวไฟตกมาถึงน้ำแล้วดับลงฉะนั้น ไม่
มีสิ่งใดเสมอด้วยสัจจะของเรา นี่คือสัจบาร์มีของเรา (ตถาคต)

อาถรรพณ์วิชัยสูตร

วิปัสสิสสะ นะมัตถุ	จักขุมนัตสสะ สิริมะโต
สิขิสสะปิ นะมัตถุ	สัพพะภูตานุกัมปิโน
เวสสะภุสสะ นะมัตถุ	นหาคะกัสสะ ตะปัสสิโน
นะมัตถุ กะกุสันธัสสะ	มาระเสนปปะมัททิโน
โกนาคะมะนัสสะ นะมัตถุ	พราหมะณัสสะ วุสีมะโต
กัสสะปัสสะ นะมัตถุ	วิปปะมุตตัสสะ สัพพะธิ
อังคิระสัสสะ นะมัตถุ	สักกะปุตตัสสะ สิริมะโต
โย อิมัง ธัมมะมะเทเสสิ	สัพพะทุกขาปะนุทธะนัง
เย จาปิ นิพพุตา โลเก	ยะถาภูตัง วิปัสสิสุง
เต ชะนา อะปิสุณา	มะหันทา วีตะสาระทา
หิตัง เทวะมะนุสสานัง	ยัง นะมัสสันติ โคตะมัง
วิชาจะระณะสัมปันนัง	มะหันทัง วีตะสาระทัง
วิชาจะระณะสัมปันนัง	พุทธีง วันทามะ โคตะมันติ.

คำแปล

ขอนอบน้อมพระวิปัสสิพุทธเจ้า ผู้ทรงมีพระจักขุ ทรงมีสิริ ขอนอบน้อม
พระสิขีพุทธเจ้า ผู้ทรงอนุเคราะห์สัตว์ทั้งปวง ขอนอบน้อมพระเวสสภพุทธเจ้า ผู้
ทรงชำระล้างกิเลสแล้ว ทรงมีตบะ ขอนอบน้อมพระกกุสันธพุทธเจ้า ผู้ทรงกำจัด
มารและเสนาแห่งมาร ขอนอบน้อมพระโกนาคมนพุทธเจ้า ผู้ทรงลอยบาปแล้ว
ทรงอยู่จบพรหมจรรย์ ขอนอบน้อมพระกัสสปพุทธเจ้า ผู้ทรงพ้นพิเศษแล้วในสิ่ง
ทั้งปวง ขอนอบน้อมพระอังกิรสพุทธเจ้า ผู้ศากยบุตร ทรงมีสิริ ทรงแสดงธรรม
เป็นเครื่องบรรเทาทุกข์ทั้งปวงนี้

อนึ่ง พระพุทธเจ้าเหล่าใดในโลก ผู้ดับกิเลสได้แล้ว เห็นแจ่มแจ้งตามความเป็นจริง พระพุทธเจ้าเหล่านั้น เป็นผู้ไม่มีวาจาສ່ອສິຍດ เป็นผู้ยิ่งใหญ่ มีความกล้าหาญ เหล่าเทวดาและมนุษย์ย่อมมอบน้อมพระพุทธเจ้าเหล่านั้น ผู้โคตรโคตร พระองค์ใด ทรงแก้กูกุลแก่เทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย ทรงถึงพร้อมด้วยวิชาและจรณะ ทรงกล้าหาญ ยิ่งใหญ่ ข้าพเจ้าขอนอบน้อมพระโคตรมพุทธเจ้า ผู้ทรงถึงพร้อมด้วยวิชาและจรณะพระองค์นั้น

โพชฌังคปริตตสูตร

โพชฌังโค สติสังขาโต	ธัมมานัง วิจะโย ตะถา
วิริยัมปีติปัสสทธิ	โพชฌังคา จะ ตะถาปะเร
สมาธูปะกัซโพชฌังคา	สัสสะเต เต สัพพะทัสสิณา
มุนินา สัมมะทักขาตา	ภาวิตา พะหุลีกะตา
สังวัตตันติ อะภิญญายะ	นิพพานายะ จะ โพธิยา
เอเตนะ สัจจะวัชเชนะ	โสตถิ เต โหตุ สัพพะทา
เอกัสมิง สะมะเย นาโถ	โมคคัลลานัญจะ กัสสะปัง
คิลานะ ทุกขิตะ ทิสฺวา	โพชฌังเค สัสสะเต เทสเย
เต จะ ตัง อะภินันทิตฺวา	โรคา มุจจิงสุ ตังขะณ
เอเตนะ สัจจะวัชเชนะ	โสตถิ เต โหตุ สัพพะทา
เอกะทา ธัมมะราชาปี	เคลลัญเณนาภิปิฬิต
จุนทัตถะเรนะ ตัญเณวะ	ภะณาเปตฺวานะ สาทะรัง
สัมโมทิตฺวา จะ อาพาธา	ตัมहा วุฏฐาสสิ ฐานะโส
เอเตนะ สัจจะวัชเชนะ	โสตถิ เต โหตุ สัพพะทา
ปะทีนา เต จะ อาพาธา	ติณณันนัมปิ มะเหลสินัง
มัคคาหะตะกิเลสาจะ	ปัตตานุปัตติธัมมะตัง
เอเตนะ สัจจะวัชเชนะ	โสตถิ เต โหตุ สัพพะทา

คำแปล

โพชฌงค์ ๗ ประการ คือ สติ ธัมมวิจย วิริยะ ปีติ ปัสสัทธิ สมาธิ และอุเบกขา เป็นธรรมที่พระมุนีผู้ทรงเห็นธรรมทั้งปวงตรัสไว้แล้วโดยชอบ บุคคลทำให้เกิดแล้ว ทำให้มากยิ่งขึ้นแล้ว ย่อมเป็นไปเพื่อความรู้ยิ่ง เพื่อตรัสรู้ และเพื่อพระนิพพาน ด้วยการกล่าวคำสัตย์นี้ ขอความสวัสดีจึงมีแก่ท่านในกาลทุกเมื่อเกิด

สมัยหนึ่ง พระโลกนาถทอดพระเนตรเห็นพระโมคคัลลานะและพระกัสสปะอาพาธ ได้รับความลำบาก พระองค์ทรงแสดงโพชฌงค์ ๗ ประการ (ให้ฟัง) ท่านทั้งสองต่างชื่นชมพระธรรมเทศนานั้น หายจากอาพาธในทันที ด้วยการกล่าวคำสัตย์นี้ ขอความสวัสดีจึงมีแก่ท่าน ในกาลทุกเมื่อเกิด

แม้แต่พระธรรมราชาเอง ครึ่งหนึ่ง ทรงพระประจวบเป็นไข้ ได้ตรัสให้พระจุนทเถระสวดโพชฌงค์นั้นถวายด้วยความเคารพ พระพุทธองค์ทรงบันเทิงพระหทัย ทรงหายจากโรคาพาธนั้นโดยพลัน ด้วยการกล่าวคำสัตย์นี้ ขอความสวัสดีจึงมีแก่ท่านในกาลทุกเมื่อเกิด

อาพาธทั้งหลายของท่านผู้แสวงหาพระคุณใหญ่แม้ทั้ง ๓ องค์นั้นหายแล้ว ดุจดั่งกิเลสที่อริยมรรคกำจัดได้แล้ว ได้ถึงความไม่เกิดอีกเป็นธรรมดา ด้วยการกล่าวคำสัตย์นี้ ขอความสวัสดีจึงมีแก่ท่านในกาลทุกเมื่อเกิด

เสริมกำลังใจในพเคราะห์

คาถาประจำวันอาทิตย์ (โมรปริตตคาถา)

อุเทตะยัญจักขุมา เอกะราชา หะริสสะวัณโณ ปะฐะวิปะภาโส
ตัง ตัง นะมัสสามิ หะริสสะวัณณัง ปะฐะวิปะภาสัง ตะยัชชะคุตตา
วิหะเรมุ ทิวะสัง เย พราหมะณา เวทะคุ สัพพะ ธัมเม, เต เม นะโม
เต จะ มัง ปาละยันตุ นะมัตถุ พุทธานัง นะมัตถุ โพธิยา, นะโม วิมุต
ตานัง นะโม วิมุตติยา อิมัง โส ปะริตตัง กัตถวา โมโร จะระติ เอสะนา

อเปตะยัญจักขุมา เอกะราชา หะริสสะวัณโณ ปะฐะวิปะภาโส
ตัง ตัง นะมัสสามิ หะริสสะวัณณัง ปะฐะวิปะภาสัง ตะยัชชะคุตตา
วิหะเรมุ รัตติง เย พราหมะณา เวทะคุ สัพพะ ธัมเม, เต เม นะโม
เต จะ มัง ปาละยันตุ นะมัตถุ พุทธานัง นะมัตถุ โพธิยา, นะโม วิมุต
ตานัง นะโม วิมุตติยา อิมัง โส ปะริตตัง กัตถวา โมโร จะระติ เอสะนา

(สวดวันละ ๖ จบ จะมีความรุ่งเรืองและความสุขสวัสดิ์ตลอดกาล)

คำแปล

ดวงตาของโลก เป็นเจ้าแห่งแสงสว่างอันเอก มีรัศมีงามดังทองสว่างไสว
ทั่วปฐพี กำลังอุทัยขึ้นมา เพราะเหตุนั้นข้าพเจ้าขอนอบน้อมพระอาทิตย์ที่มีรัศมี
งามดังทอง สว่างไสวนั้น วันนี้ข้าพเจ้าได้รับการคุ้มครองจากท่านแล้ว จึงอยู่
เป็นสุขตลอดวัน

พระพุทธเจ้าทั้งหลายผู้รู้จบธรรมทั้งปวง ข้าพเจ้าขอนอบน้อมต่อ
พระพุทธเจ้าทั้งหลายเหล่านั้น ขอนอบน้อมพระปัญญาตรัสรู้ของพระองค์ ขอ

นอนบ้น้อมผู้หลุดพ้นแล้วทั้งหลาย ขอนอบน้อมความหลุดพ้นของท่านเหล่านั้น และขอท่านจงคุ้มครองข้าพเจ้าด้วย นกยุงนั้นร้ายปิตรินี้แล้ว จึงไปเที่ยวหาอาหาร

ดวงตาของโลก เป็นเจ้าแห่งแสงสว่างอันเอก มีรัศมีงามดังทองสว่างไสวทั่วปฐพี กำลังอสดงคต เพราะเหตุนี้ข้าพเจ้าขอนอบน้อมพระอาทิตย์ที่มีรัศมีงามดังทอง สว่างไสวทั่วปฐพีนี้ วันนี้อข้าพเจ้าได้รับการคุ้มครองจากท่านแล้ว จึงอยู่เป็นสุขตลอดคืน

พระพุทธเจ้าทั้งหลายผู้รู้จรรยาทั้งปวง ข้าพเจ้าขอนอบน้อมต่อพระพุทธเจ้าทั้งหลายเหล่านั้น ขอนอบน้อมพระปัญญาตรัสรู้ของพระองค์ ขอนอบน้อมผู้หลุดพ้นแล้วทั้งหลาย ขอนอบน้อมความหลุดพ้นของท่านเหล่านั้น และขอท่านจงคุ้มครองข้าพเจ้าด้วย นกยุงนั้นร้ายปิตรินี้แล้ว จึงได้กลับที่อยู่อาศัย

คาถาประจำวันจันทร์ (อภยปริตตคาถา)

ยันทุนนิมิตตัง อะวะมังคะลัญจะโย จามะนาโป สะกุณัสสะ
สัทโท ปาปคคะโ ทุสสุปินัง อะกันตัง พุทธานุภาเวนนะ วินาสะเมนตุ

ยันทุนนิมิตตัง อะวะมังคะลัญจะโย จามะนาโป สะกุณัสสะ
สัทโท ปาปคคะโ ทุสสุปินัง อะกันตัง ัมมานุภาเวนนะ วินาสะเมนตุ

ยันทุนนิมิตตัง อะวะมังคะลัญจะโย จามะนาโป สะกุณัสสะ
สัทโท ปาปคคะโ ทุสสุปินัง อะกันตัง สังฆานุภาเวนนะ วินาสะเมนตุ

(สวดวันละ ๑๕ จบ จะมีความสุขความเจริญปราศจากโรคภัยไข้ทั้งปวง)

คำแปล

ด้วยพุทธานุภาพ ธรรมานุภาพ สังฆานุภาพ ขอลงร้าย สิ่งอวมงคล
เสี่ยงนที่ไม่พึงพอใจ บาปเคราะห์และฝันร้าย จงพินาศไปเถิด

คาถาประจำวันอังคาร

ยัสถานุสสระเนนาปี อันตะลิก เขปี ปาณโน ปะติฏฐะมะริ
คัจฉันติ ภูมียัง วียะ สัพพะทา สัพพูปัททะวะชาลัมहा ยักกะโจราทิ
สัมมะวา คณะนนานะ จะ มุตตานัง ปะริตตันตัมภะณามะ เห

(สวดวันละ ๘ จบ จะเกิดผลดีมีความสุขความเจริญแก่ตนและครอบครัว)

คาถาประจำวันพุธ (กลางวัน)

สัพพาสีวิสะชาตินัง ทิพพะมันตาคะทัง วียะ ยันนาเสติ
วิสังโฆรังเสสสิญจาปี ปะริสสะยัง อาณักเขตตัมหิ สัพพัตถะ สัพพะทา
สัพพะปาณินัง สัพพะโสปี นิวาเรติ ปะริตตันตัมภะณามะเห

(สวดวันละ ๑๗ จบ จะมีความสุขสวัสดิ์ยิ่งๆ ขึ้นไป)

คาถาประจำวันพุธ (กลางคืน)

กินนุ สันตะระมาโนวะ ราชุ จันทัง ปะมญฺจะสิ สังวิกะระรูป
อาคัมมะ กินนุ ภิโต ติฏฐะสีติ สัตตะธา เม ณะเล มุทธา ชีวันโต
นะ สุขัง ละเภ พุทธาคาถาภิกิโตมหิ โนเจ มุญฺเจยะ จันทิมันติ

(สวดวันละ ๑๒ จบ จะมีความสุขเจริญสุข)

คาถาประจำวันพฤหัสบดี

อัติโลเก สีสละคุณ สัจจัง	โสเจยยะ นุททะยา
เตนะ สัจเจนะ กาหามิ	สัจจะกิริยะมะนุตตะรัง
อาวัชชิตฺวา รัมมัพพะลัง	สระริตฺวา ปุพพะเก ชินะ
สัจจะพะละมะสาเย	สัจจะกิริยะมะกาสะหัง
สันติ ปักขา อะปิตตะนา	สันติ ปาทา อะวัญจะนา
มาตาปิตา จะนิกขันตา	ชาตะเวหะ ปะฏิกกะมะ
สะหะ สัจเจกะเต มัยหัง	มะหาปัชชะลิตฺโต ลีซี
วัชเชลลิส โสพะสะ กะรีสานิ	อุทะกัง ปิตวา ยะถา ลีซี
สัจเจนะ เม สะโม นัตถิ	เอสา เม สัจจะปาระมิตี

(สวดวันละ ๑๙ จบ จะมีความสุขความเจริญยิ่งๆ ขึ้นไป)

คาถาประจำวันศุกร์

อัปปะสันเนติ นาถัสสะ สาสะเน สารุสัมมะเต อะมะนุสเสหิ
สะทา กิพพิสะการิกิ ปะริสัจญะตัสสันนะ มะหิงสาเยจะคุตติยา
ยันเทเสสิ มะหาวิโร ปะริตตันตัมภะณามะ เห

(สวดวันละ ๒๑ จบ จะมีความสุขสวัสดิ์ตลอดกาลนาน)

คาถาประจำวันเสาร์

ยะโตหัง ภะคินิ อะริยาเย ชาติยา ชาโต, นาภิขานามิ สัญจิจะ
ปาณัง ชีวิตา โวรโปเตตา เตนะ สัจเจนะ โสตถิ เต โหตุ โสตถิ คัพภัสสะ

(สวดวันละ ๑๐ จบ จะมีความสุขความเจริญและเกิดความสุขสันต์มีมงคลตลอดกาลนาน)

จำเพาะมงคลเมตตา

อุณฺหิสสวิชัยคาถา

อັติ อุณฺหิสสะ วิชะโย	ธัมโม โลเก อะนุตตะโร
สัพพะสัตตะหิตตถายะ	ตัง ตังวัง คัณหาหิ เทวะเต
ปะริวัชเช ราชะทณฺเฑ	อะมะนุสเสหิ ปาวะเก
พะยัคเข นาเค วิเส ภูเต	อะกาละมะระเณนะ วา
สัพพัสฺมา มะระณา มุตโต	ฐะเปตฺวา กาละมาริตัง
ตัสเสวะ อานุภาเวนะ	โหตุ เทโว สุขี สะทา
สุทระสีลัง สะมาทายะ	ธัมมัง สุจะริตัง จะเร
ตัสเสวะ อานุภาเวนะ	โหตุ เทโว สุขี สะทา
ลิกขิตัง จินติตัง ปุชัง	ธาระณัง วาจะนัง คะรุง
ปะเรสัง เทสะนัง สุตฺวา	ตัสสะ อายุ ปะวัฑฒะตติฯ

คำแปล

อันว่าธรรมะ ที่จะห้ามกันมรณะภัยทั้งหลาย ชื่อว่าอุณฺหิสสวิชัยประเสริฐยิ่งนัก มีอยู่เพื่อประโยชน์เกื้อกูล แก่สรรพสัตว์. ดูกร ท่านสุปฏิภูมิตะเทพบุตร และเทวดาทั้งหลายบรรดาที่ประชุมในที่นี้ ท่านจงเล่าเรียน จดจำ สาธยาย และกระทำตามพระธรรมที่ชื่อว่า อุณฺหิสสวิชัย ซึ่งอาจห้ามกันเสียซึ่งกาลมรณะ ทั้งอาจล่วงพ้นจาก อาชญาของบ้านเมือง มนุษย์ อมนุษย์ ไม่อาจปองประทุษร้ายได้ ไฟปกติ ไฟฟ้าก็ไม่อาจเผาผลาญได้ ช้าง เสือ สัตว์ทั้งหลายอื่นที่มีพิษ ไม่ว่างูเล็ก งูใหญ่ ตะขาบ แมงป่อง แมลงพิษทั้งหลาย ก็ไม่อาจทำอันตรายจะไม่ตายเมื่อไม่ถึงเวลา ย่อมพ้นจากมรณกรรมทั้งปวง ยกเว้น กาลมรณะ คือ ถึงเวลา

กายทรุโทรมแก่สิ้นไป ตามไตรลักษณ์ ด้วยอานุภาพแห่ง พระอุณ्हิสสวีย์นี้
ขอให้ สุปติฏฐิตะเทพบุตร และทวยเทพทั้งหลาย จงมีความสุขทุกเมื่อ จง
สมาทานศีลให้บริสุทธิ์ แล้วประพฤติธรรมให้สุจริต คือ มีกาย วาจา ใจ หรือ
กายกรรม๓ วจีกรรม ๔ มโนกรรม ๓ ให้สุจริตไม่ผิดธรรม ด้วยผลสมาทาน
ศีล ประพฤติธรรม ขอความสุขจะมีแก่ท่านทั้งหลายในทุกกาลทุกเมื่อ อนึ่งพระ
อุณ्हิสสวีย์ ผู้ใดเขียนไว้ก็ดี นึกอยู่ในใจก็ดี ทำสักการะบูชาก็ดี ท่องบ่นทรงจำ
ไว้ก็ดี หรือได้สดภาวนาเข้า-คำก็ดี หรือได้สดับรับฟังพระธรรมเทศนาอันผู้อื่น
สำแดงก็ดี ล้วนล้วนสามารถคุ้มครองป้องกัน อกาลมรณะ ไม่ต้องตายในวัยเด็ก
วัยหนุ่ม วัยสาว และมีอายุยืนยาวถึงแก่เฒ่า มีสติไม่หลงตาย

มงคลจักรวาลใหญ่

สิริธิติมะติเตโชชะยะสิทธิ มะหิทธิมะหาคุณาปะริมิตะปัญญาธิกา
รัสสะสัพพันตะรายะนิวาระณะสมัตถัสสะ ภาคะวะโต อะระหะโต
สัมมาสัมพุทธัสสะ ทวัตติงสะมะหาปุริสะลักขะณานุภาเวนะ อะสีตยา
นุพยััญชะนานุภาเวนะ อัญญุตตะระสะตะมังคะลานุภาเวนะ ฉัพพัณ-
ณะรังสียานุภาเวนะ เกตุมาลานุภาเวนะ ทะสะปะระมิตานุภาเวนะ
ทะสะอุปะปะระมิตานุภาเวนะ ทะสะปะระมัตถะปะระมิตานุภาเวนะ
สีละสะมาธิปัญญานุภาเวนะ พุทธานุภาเวนะ ธัมมานุภาเวนะ
สังฆานุภาเวนะ เตชานุภาเวนะ อิทธานุภาเวนะ พะลานุภาเวนะ
ญะยะธัมมานุภาเวนะ จะตุราสีติสะหัสสะ ธัมมิกขันธานุภาเวนะ นะ
วะโลกุตตะระธัมมานุภาเวนะ อัญญังคิกะมัคคานุภาเวนะ อัญญะสะมา
ปัตติยานุภาเวนะ ฉะพะภิญญานุภาเวนะ จะตุสัจจะญาณานุภาเวนะ
ทะสะพะละญาณานุภาเวนะ

สัพพัญญุตญาณานุกาเวนนะ เมตตากะรुณามูทิตาอุเปกขานุ
 กาเวนนะ สัพพะปะริตตานุกาเวนนะ ระตะนัตตะยะสสะระณานุกาเวนนะ
 ตูยหัง สัพพะโรคะโสภุปัททวะทุกขะโทมะนัสสุปายาสา วินัสสันตุ
 สัพพะอันตะรายาปิ วินัสสันตุ สัพพะสังกัปปา ตูยหัง สะมิขณันตุ
 ทิฆายุตตา ตูยหัง โหตุ สะตะวัสสะชีเวนะ สะมังคิโก โหตุ สัพพะทา
 อากาสะปัพพะตะวะนะญมิคังคามาหาสะมุททา อารักกะกา

เทวะตา สะทา ตุมहे อะนุรักขันตุฯ

ภาวะตุ สัพพะมังคะลัง

สัพพะพุทธานุกาเวนนะ

ภาวะตุ สัพพะมังคะลัง

สัพพะธัมมานุกาเวนนะ

ภาวะตุ สัพพะ มังคะลัง

สัพพะสังฆานุกาเวนนะ

นักขัตตะยักกะภูตานัง

ปะริตตัสสานุกาเวนนะ

นักขัตตะยักกะภูตานัง

ปะริตตัสสานุกาเวนนะ

นักขัตตะยักกะภูตานัง

ปะริตตัสสานุกาเวนนะ

รักขันตุ สัพพะเทวะตา

สะทา โสตถิ ภาวันตุ เต

รักขันตุ สัพพะเทวะตา

สะทา โสตถิ ภาวันตุ เต

รักขันตุ สัพพะ เทวะตา

สะทา โสตถิ ภาวันตุ เตฯ

ปาปัคคะหะนิวาระณา

หันตวา เตสัง อุปัททเว

ปาปัคคะหะนิวาระณา

หันตวา เตสัง อุปัททเว

ปาปัคคะหะนิวาระณา

หันตวา เตสัง อุปัททเวฯ

ชัยมงคลคาถา

พาหุงสหัส สมะภินิมิตะสาวุธันตัง
ครีเมชะลัง อุทิตะโฆ ระสะเสนะมารัง
ทานาทิธัมมะวิธินา ชิตะวา มุนินโท
ตันเตชะสา ภะวะตุ เต ชะยะมังคะลานิ
มาราติเร กะมะภิชฺชิตะสัพพะรัตติง
โฆรัมปะนาฬะวะกะมักกะมะถัฏฐะยักขัง
ขันตีสุทนต์ะวิธินา ชิตะวา มุนินโท
ตันเตชะสา ภะวะตุ เต ชะยะมังคะลานิ
นาฬาคิริง คะชะวะรัง อะติมัตตะภูตัง
ทาวักคิจักกะมะสะนีวะ สุทธารุณันตัง
เมตตัมพุเสกะวิธินา ชิตะวา มุนินโท
ตันเตชะสา ภะวะตุ เต ชะยะมังคะลานิ
อุกขิตตะขัคคะมะติหัตตะสุทธารุณันตัง
ธาวันติโยชะนะปะถังคฺคิมาละวันตัง
อิทธิภิสังชะตะมะโน ชิตะวา มุนินโท
ตันเตชะสา ภะวะตุ เต ชะยะมังคะลานิ
กัตตะวานะ กัฏฐะมูทะรัง อิวะ คัพภินียา
จิณฺญายะ ทฺฐะวะจะนัง ชะยะกายะมฺขเม
สันเตนะ โสมะวิธินา ชิตะวา มุนินโท
ตันเตชะสา ภะวะตุ เต ชะยะมังคะลานิ
สัจจัง วิหาเย มะติสฺสัจจะกาวัตตะเกตุ
วาทาภิโรปิตะมะนัง อะติอันธะภูตัง

ปัญญาปะทีปะชะลิโต ชิตะวา มุนินโท
ตันเตชะสา ภาวะตุ เต ชะยะมังคะลานิ
นันทปะนันทะภุชะคัง วิพุธัง มะหิทธิง
ปุตเตนะ เถระภุชะเคนะ ทะมาปะยันโต
อิทธูปะเทสะวิธินา ชิตะวา มุนินโท
ตันเตชะสา ภาวะตุ เต ชะยะมังคะลานิ

ทุดคาหะทิฏฐิภุชะเคนะ สุตฺถุฐะหัตถัง
พรหมัง วิสุทธิชุติมิตฺติพะกาภิธานัง
ญานาคะเทนะ วิธินา ชิตะวา มุนินโท
ตันเตชะสา ภาวะตุ เต ชะยะมังคะลานิ

เอตาปิ พุทธะชะยะมังคะละอัฏฐะคาถา โย
วาจะโน ทินะทิเน สระะเต มะตันที
หิตวานะเนกะวิวิธานิ จุปฺปทะวานิ
โมกขัง สุขัง อะริคะเมยยะ นะโร สะปัญโญ

มะหาการุณิโก นาโถ หิตายะ สัพพะปาณินัง ปุเรตวา ปาละมี
สัพพา ปัตโต สัมโพธิมุตตะมัง เอเตนะ สัจจะวัชเชนะ โหตุ เต
ชะยะมังคะลังฯ

ชะยันโต โพธิยา มูเล สักยานัง นันทิวัทธมโน เอวัง
ตวัง วิชะโย โหหิ ชะยัสสุ ชะยะมังคะเล อะปะราชิตะปัลลังเก สีเส
ปะฐะวิโปกชะเร อะภิเสเก สัพพะ พุทธานัง อัคคัปปัตโต ปะโมทะติฯ

สุนักขัตตัง สุมังคะลัง สุปะภาตัง สุทฺถุฐิตัง สุขะโณ สุมุหุตโต
จะ สยฺยญฺฐัง พรหมมะจาริสฺส ปะทักขิณัง กายะกัมมัง วาจา กัมมัง
ปะทักขิณัง ปะทักขิณัง มะโนกัมมัง ปะณินีเต ปะทักขิณา ปะทักขิณา
นิ กัตวานะ ละภันตัตเถ ปะทักขิเณฯ

กะวะตุ สัพพะมังคะลัง รักขันตุ สัพพะเทวะตา สัพพะพุทธา
นุภาเวนนะ สะทา โสตถิ ะวันตุ เตฯ

กะวะตุ สัพพะมังคะลัง รักขันตุ สัพพะเทวะตา สัพพะธัมมา
นุภาเวนนะ สะทา โสตถิ ะวันตุ เตฯ

กะวะตุ สัพพะมังคะลัง รักขันตุ สัพพะเทวะตา สัพพะสังฆา
นุภาเวนนะ สะทา โสตถิ ะวันตุ เต

คาถาชินบัญชร

ปุตตะกาโมละเภปุตตัง	ธนะกาโม ละเภ ธะนัง
อัติกาเยกายะญายะ	เทวานังปิยะตังสุตตะวา
อิติปิโสภะคะวา ยะมะ	ราชาโน ท้าวเวสสุวัณโณ
มรณังสุขัง อะระหัง	สุคะโต นะโมพุทธายะ
ชะยาสะนาคะตา พุทธา	เชตตะวา มารัง สะวาหะนัง
จะตุสัจจาสะภัง ระสัง	เย ปิวิงสุ นะราสะภา.
ตัน्हังกะราทะโย พุทธา	อัญฐะวีสะติ นายะกา
สัพเพ ปะติฏฐิตา มัยหัง	มัตถะเก เต มุนิสสะรา.
สีเส ปะติฏฐิตो มัยหัง	พุทโธ ธัมโม เทววิโลจะเน
สังโข ปะติฏฐิตो มัยหัง	อุเร สัพพะคุณากะโร.
หะทะเย เม อะนุรุทโธ	สารีปุตโต จะ ทักขิณ
โกณฑัญโญ ปิฏฐิภาคัสมิ	โมคคัลลานะ จะวามะเก.
ทักขิณสะวะเน มัยหัง	อาสุง อานันทะราหูโล
กัสสะโป จะ มะหานาโม	อุภาสุง วามะโสตะเก.
เกสะโต ปิฏฐิภาคัสมิ	สุริโย วะ ปะภังกะโร

นิสินโน สิริสัมปันโน
 กุมารกัสสะโป เถโร
 โส มัยหัง วะทะเนนัจจัง
 ปุณโณ อังคลิมาโล
 เถรา ปัญจะ อิเม ชาตา
 เสสาสีติ มะหาเถรา
 เอตาสีติ มะหาเถรา
 ชะลันตา สีละเต เชนะ
 ระตะนัง ปุระโต อาสิ
 ระชัคคัง ปัจฉะโต อาสิ
 ขันทะโมระปะริตตัญจะ
 อากาเส ฉะทะนัง อาสิ
 ชินาณา ะระสังยุตตา
 วาตะปิตตาทิสัญชาตา
 อะเสสา วินะยัง ยันตุ
 ะสะโต เม สะกิจเจนะ
 ชินะปัญชะระมัชฌัมหิ
 สะทา ปาเลน ตู มัง
 อิจเจวะมันโต
 ชินานุภาเวนะ
 ัมมานุภาเวนะ
 สังฆานุภาเวนะ
 สัทธัมมานุภาวะปาลิโต

โสภิต มุนิปุงคะโว.
 มะเหสี จิตตะวาทะโก
 ปะติฏฐาสิ คุณากะโร.
 จะ อุปาสี นันทะสีวะลี
 นะลาณู ตีละกา มะมะ.
 วิชิตา ชินะสาวะกา
 ชิตะวันโต ชิโนระสา
 อังคะมังเคสุ สัณฐิตา.
 ทักขิณ เมตตะสุตตะกัง
 วาเม อังคลิมาละกัง.
 อาณานาฎิยะสุตตะกัง
 เสสา ปาการะสัณฐิตา.
 สัตตะปาการะลังกะตา
 พาหิรัชณัตตูปัททะวา.
 อะนันตะชินะเตชะสา
 สะทา สัมพุทเธปัญชะเร.
 วิหะรันตัง มะฮีตะเล
 สัพเพ เต มะหาปุริสาสะภา.
 สุคุโต สุรักโข
 ชิตูปัททะโว
 ชิตาริสังโฆ
 ชิตันตะราโย
 จะรามิ ชินะปัญชะเรติ.

บทกรวดน้ำอุทิศส่วนกุศล

(บทนำ) หันทะ มะยัง อุทิสะนาธิฏฐานะ คาถาโย ภาณามะ เสฯ

(รับ) อิมินา ปุญญะกัมเมนะ อุปัชฌายา คุณุตตะรา
อาจะริยุปะการา จะ มาตาปิตา จะ ญาตะกา
สุริโย จันติมา ราชา คุณะวันตา นะราปี จะ
พรัหมะมารา จะ อินทา จะตุโลกะปาลา จะ เทวะตา
ยะโม มิตตา มะนุสสา จะ มัชฌัตตา เวริกาปี จะ
สัพเพ สัตตา สุขี โหนตุ ปุญญานิ ปะกะตานิ เม
สุขัญจะ ติวิธัง เทนตุ ขิปปัง ปาเปละ โว มะตัง
อิมินา ปุญญะกัมเมนะ อิมินา อุทิสะนะ จะ
ขิปปาหัง สุลละภะ เจวะ ตัณหุปาทานะเจทะนัง
เย สันตานิ หินา ธัมมา ยาวะ นิพพานะโต มะมัง
นัสสันตุ สัพพะทาเยวะ ยัตถะ ชาโต ภาเว ภาเว
อุชุตตัง สะติปัญญา สัลเลโข วิริยัมหิชา
มารา ละกันตุ โนกาสัง กาตุญจะ วิริเยสุ เม
พุทธาติปะวะโร นาโถ ธัมโม นาโถ ะรุตตะโม
นาโถ ปัจเจกะพุทโธ จะ สังฆะ นาโถตตะโร มะมัง
เตโสตะมะนาภาเวนะ มาโรกาสัง ละกันตุ มาฯ

บทแผ่เมตตา

สัพเพ สัตตา	สัตว์ทั้งหลายทั้งปวง ที่เป็นเพื่อนทุกข์ เกิด แก่ เจ็บ ตาย ด้วยกันทั้งสิ้น
อะเวรา โหนตุ	จงเป็นสุขเป็นสุขเถิด อย่าได้มีเวร แก่กันและกันเลย
อัปพะยาปัชฌา โหนตุ	จงเป็นสุขเป็นสุขเถิด อย่าได้เบียดเบียน ซึ่งกันและกันเลย
อะนีฆา โหนตุ	จงเป็นสุขเป็นสุขเถิด อย่าได้มีความ ทุกข์กายทุกข์ใจเลย
สุขี อัตตานัง ปะริหะรันตุ	จงมีความสุขกาย สุขใจ รักษาตนให้พ้น จากทุกข์ภัยทั้งสิ้นเทอญ

รักษาศาสนพิธี

คำอาราธนาศีล ๕

มะยัง ภันเต วิสุง วิสุง รักขะนัตถายะ
ติสสะระณณะ สะหะ ปญฺจะ สีลานิ ยาจามะ
ทุติยัมปิ มะยัง ภันเต วิสุง วิสุง รักขะนัตถายะ
ติสสะระณณะ สะหะ ปญฺจะ สีลานิ ยาจามะ
ตะติยัมปิ มะยัง ภันเต วิสุง วิสุง รักขะนัตถายะ
ติสสะระณณะ สะหะ ปญฺจะ สีลานิ ยาจามะ

ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลายขอศีล ๕ ข้อ พร้อมทั้งพระ
รัตนตรัยเพื่อประโยชน์แก่การจะรักษาต่างๆ กัน

คำอาราธนาพระปริตร

วิปตติปะฏิภาหะ	สัพพะสัมปัตติสีหิยา
สัพพะทุกขะวินาสายะ	ปริตตัง พฺรุธะ มังคะลัง
วิปตติปะฏิภาหะ	สัพพะสัมปัตติสีหิยา
สัพพะภะยะวินาสายะ	ปริตตัง พฺรุธะ มังคะลัง
วิปตติปะฏิภาหะ	สัพพะสัมปัตติสีหิยา
สัพพะโรคะวินาสายะ	ปริตตัง พฺรุธะ มังคะลัง

ขอพระสงฆ์ทั้งหลาย จงสวดพระปริตรอันเป็นมงคลเพื่อป้องกันความวิบัติ
เพื่อความสำเร็จในสมบัติทั้งปวง และเพื่อให้ทุกข์ทั้งปวงพินาศไป เพื่อให้ภัยทั้ง
ปวงพินาศไป เพื่อให้โรคทั้งปวงพินาศไป

คำอาราธนาธรรม

พรหมมา จะ โลกาธิปะตี สะหัมปะตี, กัตถัญชะลี อันธิวรััง
อะยาจะณะ, สันตีระสัตตะปา ประชกชะชาติกา, เทเสตุ ัมมัง
อนุะกัมปิมัง ปะชังฯ

ท้าวสหัมปะตี พรหมผู้เป็นใหญ่แห่งโลก ได้ปกครองอัญชลี ทูลวิงวอน
พระพุทธเจ้าผู้ประเสริฐว่า สัตว์ผู้มีอริสในดวงตาน้อย มีอยู่ในโลกนี้ ขอพระองค์
เจ้าโปรดแสดงธรรม อนุเคราะห์ด้วยเถิด

คำถวายสังฆทาน

อิมานิ มะยัง ภันเต ภัตตานิ สะปะริวารานิ ภิกขุสังฆัสสะ
โธโณชะยามะ สาธุโน ภันเต ภิกขุสังโฆ, อิมานิ ภัตตานิ สะปะริ
วารานิ ปะฏิคคัณหาตุ, อัมहाกัง ทีฆะรัตตัง หิตายะ สุขายะ

ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอน้อมถวายซึ่งภัตตาหารกับ
ของที่เป็นบริวารทั้งหลายเหล่านี้ แต่พระสงฆ์ ขอพระสงฆ์จงรับ ซึ่งภัตตาหารกับ
ของที่เป็นบริวารทั้งหลายเหล่านี้ เพื่อประโยชน์ เพื่อความสุขแก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย
สิ้นกาลนาน เทอญ

คำกล่าวถวายผ้าป่า

อิมานิ มะยัง ภันเต ปังสุกุละจีวะรานิ สะปะริวารานิ ภิกขุสังฆัสสะ
โธโณชะยามะ สาธุโน ภันเต ภิกขุสังโฆ, อิมานิ ปังสุกุละจีวะรานิ
สะปะริวารานิ ปะฏิคคัณหาตุ, อัมहाกัง ทีฆารัตตัง หิตายะ สุขายะ.

ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอน้อมถวายผ้าบังสุกุล จีวร กับ
ทั้งบริวารเหล่านี้ แก่พระภิกษุสงฆ์ ขอพระภิกษุสงฆ์จงรับ ผ้าบังสุกุล จีวร กับทั้ง
บริวารเหล่านี้ของข้าพเจ้าทั้งหลาย เพื่อประโยชน์และความสุขแก่ข้าพเจ้า
ทั้งหลาย สิ้นกาลนาน เทอญ

ครู นักเรียนดีวิถีพุทธ

วินัยชาวพุทธ*

ปัจจุบันนี้ คนที่เรียกตัวว่าเป็นชาวพุทธโดยมาก เหมือนเป็นคนไม่มีหลัก ดังจะมีลัทธิว่า ชาวพุทธเป็นคนอิสระเสรี จะเชื่อถือหรือประพฤติตัวอย่างใดก็ได้ แท้จริงนั้น การที่จะเป็นอะไรหรือเรียกชื่ออย่างไร ก็ต้องมีหลักเกณฑ์ สำหรับเป็นเครื่องกำหนด หรือเป็นมาตรฐาน ดังในหมู่พุทธบริษัทเอง พระภิกษุสงฆ์ก็มี พระธรรมวินัยเป็นมาตรฐาน เริ่มแต่มีศีลเป็นเครื่องกำกับความเป็นอยู่ภายนอก ส่วนในฝ่ายคฤหัสถ์ อุบาสกอุบาสิกาก็มีคุณสมบัติและข้อปฏิบัติที่เป็นเครื่อง กำหนดเช่นเดียวกัน แต่คงจะเป็นเพราะความเปลี่ยนแปลงในสังคม ทำให้วิถีชีวิต ของชาวพุทธผันแปรไป ห่างเหินจากหลักพระศาสนา จนเหมือนว่าไม่รู้จักตัวเอง

โดยปรารภสภาพเสื่อมโทรมเช่นนั้น จึงได้รวบรวมข้อธรรมที่เป็นหลักใน การดำเนินชีวิต สำหรับพุทธศาสนิกชนทั่วไปขึ้นมา เรียกว่า "คู่มือดำเนินชีวิต" ซึ่ง ต่อมาได้เปลี่ยนเป็นชื่อปัจจุบันว่า ธรรมบุญชีวิต อย่างไรก็ตาม หลักธรรมใน ธรรมบุญชีวิตนั้น ยังหลากหลาย ต่อมาจึงได้ยกเฉพาะส่วนที่เป็นแบบแผนของ ชีวิต คือ "คิหิวินัย" ออกมาย้ำเน้น โดยเริ่มฝากแก่นวภิกษุในคราวลาสิกขา เพื่อให้ช่วยกันนำไปปฏิบัติเป็นหลัก และเผยแพร่แนะนำผู้อื่น ตั้งแต่ครอบครัวเป็น ต้นไป ในการที่จะสร้างสรรค์สังคมชาวพุทธไทย ให้เจริญงอกงามมีสันติสุขสืบไป

จากนั้นก็เรียบเรียงหลัก "คิหิวินัย" นี้ พิมพ์รวมไว้เป็นส่วนต้นของ ธรรมบุญชีวิต ตั้งชื่อว่า มาตรฐานชีวิตของชาวพุทธ "คิหิวินัย" คือ วินัยของคฤหัสถ์ หรือ วินัยชาวบ้านนี้ เป็นชุดคำสอนเดิมที่พระพุทธเจ้าตรัสแสดงไว้ในสังคาลสูตร และพระอรรถกถาจารย์ได้สรุปไว้ท้ายคำอธิบายว่า "พระสูตรนี้ชื่อว่าคิหิวินัย" บ่ง ชัดถึงความสำคัญของพระสูตรนี้ พร้อมกับเป็นหลักฐานบ่งชี้ว่า ชาวพุทธฝ่าย

คฤหัสถ์ก็มีข้อปฏิบัติที่เป็นแบบแผนแห่งชีวิตและสังคมของตน (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), ๒๕๔๓ : คำนำ)

วินัยชาวพุทธ ได้แบ่งเนื้อหาออกเป็น ๒ หมวด ดังนี้

หมวด ๑ วางฐานชีวิตให้มั่น

หมวด ๒ นำชีวิตให้ถึงจุดหมาย

หมวด ๑ วางฐานชีวิตให้มั่น

เว้นชั่ว ๑๔ ประการ เตรียมทุนชีวิต ๒ ด้าน รักษาความสัมพันธ์ ๖ ทิศ

ชาวพุทธจะต้องดำเนินชีวิตที่ดีงาม และร่วมสร้างสรรค์สังคมให้เจริญ
มั่นคง ตามหลักวินัยของคฤหัสถ์ (คิหิวินัย) ดังนี้

● เว้นชั่ว ๑๔ ประการ

ก. เว้นกรรมกิเลส (บาปกรรมที่ทำให้ชีวิตมัวหมอง) ๔ คือ

๑. ไม่ทำร้ายร่างกายทำลายชีวิต (เว้นปาณาติบาติ)
๒. ไม่ลักทรัพย์ละเมิดกรรมสิทธิ์ (เว้นอทินนาทาน)
๓. ไม่ประพฤติดิตถิทางเพศ (เว้นกาเมสุมิจฉนจาร)
๔. ไม่พูดเท็จโกหกหลอกลวง (เว้นมุสาวาท)

ข. เว้นอคติ (ความลำเอียง/ประพฤติดิตถิธรรม) ๔ คือ

๑. ไม่ลำเอียงเพราะชอบ (เว้นฉันทาคติ)
๒. ไม่ลำเอียงเพราะชัง (เว้นโทสาคติ)
๓. ไม่ลำเอียงเพราะขลาด (เว้นภยาคติ)
๔. ไม่ลำเอียงเพราะเขลา (เว้นโมหาคติ)

ค. เว้นอบายมุข (ช่องทางเสื่อมทรัพย์อัปชีวิต) ๖ คือ

๑. ไม่เสพติดสุรายาเมา
๒. ไม่เอาแต่เที่ยวไม่รู้เวลา

๓. ไม่จ้องหาแต่รายการบันเทิง
๔. ไม่เหลิงไปหาการพนัน
๕. ไม่พัวพันมั่วสุมมิตรชั่ว
๖. ไม่มัวจมอยู่ในความเกียจคร้าน

● เตรียมทุนชีวิต ๒ ด้าน

ก. เลือกสรรคนที่จะเสวนา คบคนที่จะนำชีวิตไปในทางแห่งความเจริญ และสร้างสรรค์ โดยหลีกเลี่ยงมิตรเทียม คบหาแต่มิตรแท้ คือ

๑. รู้ทันมิตรเทียม คือ ศัตรูผู้มาในร่างมิตร (มิตรปฏิรูปก์) ๔ ประเภท

๑) คนปอกลอก มีแต่ชนเอาของเพื่อนไป มีลักษณะ ๔

- (๑) คิดเอาแต่ได้ฝ่ายเดียว
- (๒) ยอมเสียน้อย โดยหวังจะเอาให้มาก
- (๓) ตัวมีภัย จึงมาช่วยทำกิจของเพื่อน
- (๔) คบเพื่อน เพราะเห็นแก่ผลประโยชน์

๒) คนดีแต่พูด มีลักษณะ ๔

- (๑) ดีแต่ยกของหมดแล้วมาปราศรัย
- (๒) ดีแต่อ้างของยังไม่มีมาปราศรัย
- (๓) สงเคราะห์ด้วยสิ่งที่หาประโยชน์มิได้
- (๔) เมื่อเพื่อนมีกิจ อ้างแต่เหตุขัดข้อง

๓) คนหัวประจบ มีลักษณะ ๔

- (๑) จะทำชั่วก็เออออ
- (๒) จะทำดีก็เออออ
- (๓) ต่อหน้าสรรเสริญ
- (๔) ลักหลังนินทา

๔) คนชวนฉิบหาย มีลักษณะ ๔

- (๑) คอยเป็นเพื่อนดื่มน้ำเมา

- (๒) คอยเป็นเพื่อนเที่ยวกลางคืน
- (๓) คอยเป็นเพื่อนเที่ยวดูการเล่น
- (๔) คอยเป็นเพื่อนไปเล่นการพนัน

๒. รู้ถึงมิตรแท้ หรือ มิตรด้วยใจจริง (สุทรมิตร) ๔ ประเภท

- ๑) มิตรอุปการะ มีลักษณะ ๔
 - (๑) เพื่อนประมาท ช่วยรักษาเพื่อน
 - (๒) เพื่อนประมาท ช่วยรักษาทรัพย์สินของเพื่อน
 - (๓) เมื่อมีภัย เป็นที่พึ่งพำนักได้
 - (๔) มีกิจจำเป็น ช่วยออกทรัพย์ให้เกินกว่าที่ออกปาก
- ๒) มิตรร่วมสุขร่วมทุกข์ มีลักษณะ ๔
 - (๑) บอกความลับแก่เพื่อน
 - (๒) รักษาความลับของเพื่อน
 - (๓) มีภัยอันตราย ไม่ละทิ้ง
 - (๔) แม้ชีวิตก็สละให้ได้
- ๓) มิตรแนะนำประโยชน์ มีลักษณะ ๔
 - (๑) จะทำชั่วเสียหาย คอยห้ามปรามไว้
 - (๒) แนะนำสนับสนุนให้ตั้งอยู่ในความดี
 - (๓) ให้ได้ฟังได้รู้สิ่งที่ไม่เคยได้รู้ได้ฟัง
 - (๔) บอกทางสุขทางสวรรค์ให้
- ๔) มิตรมีใจรัก มีลักษณะ ๔
 - (๑) เพื่อนมีทุกข์ พลอยไม่สบายใจ (ทุกข์ ทุกข์ด้วย)
 - (๒) เพื่อนมีสุข พลอยแจ่มชื่นยินดี (สุข สุขด้วย)
 - (๓) เขาติเตียนเพื่อน ช่วยยับยั้งแก้ให้
 - (๔) เขาสรรเสริญเพื่อน ช่วยพูดเสริมสนับสนุน

ข. จัดสรรทรัพย์ที่หามาได้ด้วยสัมมาชีพ ดังนี้

ขั้นที่ ๑ ขยันหมั่นทำงานเก็บออมทรัพย์ ดังพึงเก็บรวมน้ำหวานและเกสร

ขั้นที่ ๒ เมื่อทรัพย์สินเก็บกู้ขึ้นดั่งจอมปลวก พึงวางแผนใช้จ่าย ๔ ส่วน
๑ ส่วน เลี้ยงตัว เลี้ยงครอบครัว ดูแลคนเกี่ยวข้อง ทำความดี
๒ ส่วน ใช้ทำหน้าที่การงานประกอบกิจการอาชีพ
๑ ส่วน เก็บไว้เป็นหลักประกันชีวิตและกิจการคราวจำเป็น

● รักษาความสัมพันธ์ ๖ ทิศ

ก. ทำทุกทิศให้เกษมสันต์ ปฏิบัติหน้าที่ต่อบุคคลที่สัมพันธ์กับตนให้ถูกต้อง ตามฐานะทั้ง ๖ คือ

ทิศที่ ๑ ในฐานะที่เป็นบุตรธิดา พึงเคารพบิดามารดา ผู้เปรียบเสมือนทิศเบื้องหน้า ดังนี้

๑. ท่านเลี้ยงเรามาแล้ว เลี้ยงท่านตอบ
๒. ช่วยทำกิจธุระการงานของท่าน
๓. ดำรงวงศ์สกุล
๔. ประพฤติตนให้เหมาะสมกับความเป็นทายาท
๕. เมื่อท่านล่วงลับไปแล้ว ทำบุญอุทิศให้ท่าน

บิดามารดาอนุเคราะห์บุตรธิดา ตามหลักปฏิบัติดังนี้

๑. ห้ามปรามป้องกันจากความชั่ว
๒. ดูแลฝึกอบรมให้ตั้งอยู่ในความดี
๓. ให้ศึกษาศิลปวิทยา
๔. เป็นธุระเมื่อถึงคราวจะมีคู่ครองที่สมควร
๕. มอบทรัพย์สินสมบัติให้เมื่อถึงโอกาส

ทิศที่ ๒ ในฐานะที่เป็นศิษย์ พึงแสดงความเคารพนับถือครูอาจารย์ ผู้เปรียบเสมือน ทิศเบื้องขวา ดังนี้

๑. ลูกต้อนรับ แสดงความเคารพ
๒. เข้าไปหา เพื่อบำรุง รับใช้ บริการ ชักถาม รับคำแนะนำ เป็นต้น

๓. ฟังด้วยดี ฟังเป็น รู้จักฟังให้เกิดปัญญา

๔. ประณินับดี ช่วยบริการ

๕. เรียนศิลปวิทยาโดยเคารพ เอาจริงเอาจังถือเป็นกิจสำคัญ

อาจารย์อนุเคราะห์ศิษย์ ตามหลักปฏิบัติดังนี้

๑. แนะนำฝึกอบรมให้เป็นคนดี

๒. สอนให้เข้าใจแจ่มแจ้ง

๓. สอนศิลปวิทยาให้สิ้นเชิง

๔. ส่งเสริมยกย่องความดีงามความสามารถให้ปรากฏ

๕. สร้างเครื่องคุ้มภัยในสารทิศ คือ สอนฝึกศิษย์ให้ใช้วิชาเลี้ยงชีพได้จริง และรู้จักดำรงตนด้วยดี ที่จะเป็นประกันให้ดำเนินชีวิตดีงามโดยสวัสดิ์ มีความสุขความเจริญ

ทิศที่ ๓ ในฐานะที่เป็นสามี ฟังให้เกียรติบำรุงภรรยา ผู้เปรียบเสมือนทิศเบื้องหลัง ดังนี้

๑. ยกย่องให้เกียรติสมฐานะที่เป็นภรรยา

๒. ไม่ดูหมิ่น

๓. ไม่นอกใจ

๔. มอบความเป็นใหญ่ในงานบ้าน

๕. หาเครื่องแต่งตัวมาให้ เป็นของขวัญตามโอกาส

ภรรยาอนุเคราะห์สามี ตามหลักปฏิบัติดังนี้

๑. จัดงานบ้านให้เรียบร้อย

๒. สงเคราะห์ญาติมิตรทั้งสองฝ่ายด้วยดี

๓. ไม่นอกใจ

๔. รักษาทรัพย์สมบัติที่หามาได้

๕. ขยัน ช่างจัดช่างทำ เองงานทุกอย่าง

ทิศที่ ๔ ในฐานะที่เป็นมิตรสหาย ฟังปฏิบัติต่อมิตรสหาย ผู้เปรียบเสมือนทิศเบื้องซ้าย ดังนี้

๑. เผื่อแผ่แบ่งปัน

๒. พุดจามีน้ำใจ
๓. ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน
๔. มีตนเสมอ ร่วมสุขร่วมทุกข์ด้วย
๕. ซื่อสัตย์จริงใจ

มิตรสหายอนุเคราะห์ตอบ ตามหลักปฏิบัติดังนี้

๑. เมื่อเพื่อนประมาท ช่วยรักษาป้องกัน
๒. เมื่อเพื่อนประมาท ช่วยรักษาทรัพย์สมบัติของเพื่อน
๓. ในคราวมีภัย เป็นที่พึ่งได้
๔. ไม่ละทิ้งในยามทุกข์ยาก
๕. นับถือตลอดถึงวงศ์ญาติของมิตร

ทศที่ ๕ ในฐานะที่เป็นนายจ้าง พึงบำรุงคนรับใช้ และคนงานผู้เปรียบเสมือน ทศเบื้องล่าง ดังนี้

๑. จัดงานให้ทำตามความเหมาะสมกับกำลัง เพศ วัย ความสามารถ
๒. ให้ค่าจ้างรางวัลสมควรแก่งานและความเป็นอยู่
๓. จัดสวัสดิการดี มีช่วยรักษาพยาบาลในยามเจ็บไข้ เป็นต้น
๔. มีอะไรได้พิเศษมา ก็แบ่งปันให้
๕. ให้มีวันหยุด และพักผ่อนหย่อนใจ ตามโอกาสอันควร

คนรับใช้และคนงาน แสดงน้ำใจต่อนายงาน ดังนี้

๑. เริ่มทำงานก่อน
๒. เลิกงานทีหลัง
๓. เอาแต่ของที่น่ายให้
๔. ทำการงานให้เรียบร้อยและดียิ่งขึ้น
๕. นำความดีของนายงานและกิจการไปเผยแพร่

ทศที่ ๖ ในฐานะที่เป็นพุทธศาสนิกชน พึงแสดงความเคารพนับถือต่อพระสงฆ์ ผู้เปรียบเสมือน ทศเบื้องบน ดังนี้

๑. จะทำอะไร ก็ทำด้วยเมตตา
๒. จะพูดสิ่งใด ก็พูดด้วยเมตตา

๓. จะคิดสิ่งใด ก็คิดด้วยเมตตา

๔. ต้อนรับด้วยความเต็มใจ

๕. อุปถัมภ์ด้วยปัจจัย ๔

พระสงฆ์อนุเคราะห์คฤหัสถ์ ตามหลักปฏิบัติดังนี้

๑. ห้ามปรามสอนให้เว้นจากความชั่ว

๒. แนะนำสั่งสอนให้ตั้งอยู่ในความดี

๓. อนุเคราะห์ด้วยความปรารถนาดี

๔. ให้ได้ฟังได้รู้สิ่งที่ยังไม่เคยรู้ไม่เคยฟัง

๕. ชี้แจงอธิบายทำสิ่งที่เคยฟังแล้วให้เข้าใจแจ่มแจ้ง

๖. บอกทางสวรรค์ สอนวิธีดำเนินชีวิตให้มีความสุขความเจริญ

ข. เกื้อกูลกันประสานสังคม ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ร่วมสร้างสรรค์สังคมให้สงบสุข มั่นคงสามัคคีมีเอกภาพ ด้วยสังคหวัตถุ ๔ คือ

๑. ทาน เพื่อแผ้วถางปัน (ช่วยด้วยเงินด้วยของ)

๒. ปิยวาจา พูดอย่างรักกัน (ช่วยด้วยถ้อยคำ)

๓. อุตถจริยา ทำประโยชน์แก่เขา (ช่วยด้วยกำลังแรงงาน)

๔. สมานัตตตา เอาตัวเข้าสมาน (ช่วยด้วยร่วมสร้างสรรค์และแก้ปัญหา
เสมอกันโดยธรรม และร่วมสุขร่วมทุกข์กัน)

หมวด ๒ นำชีวิตให้ถึงจุดหมาย

จุดหมาย ๓ ชั้น จุดหมาย ๓ ด้าน เป็นชาวพุทธชั้นนำ

ก. จุดหมาย ๓ ชั้น ดำเนินชีวิตให้บรรลุจุดหมาย (อรรถะ) ๓ ชั้น คือ

ขั้นที่ ๑ ทิฏฐธัมมิกัตถะ จุดหมายชั้นตาเห็น หรือ ประโยชน์ปัจจุบัน

ก) มีสุขภาพดี ร่างกายแข็งแรง ไร้โรค อายุยืน

ข) มีเงินมีงาน มีอาชีพสุจริต พึ่งตนเองได้ทางเศรษฐกิจ

ค) มีสถานภาพดี เป็นที่ยอมรับนับถือในสังคม

ง) มีครอบครัวผาสุก ทำวงศ์ตระกูลให้เป็นที่น่าพอใจ
ทั้ง ๔ นี้ พึงให้เกิดมีโดยธรรม และใช้ให้เป็นประโยชน์ ทั้งแก่ตนและผู้อื่น
ขั้นที่ ๒ สัมปรายิกัตถะ จุดหมายชั้นเลียดาเห็นหรือประโยชน์เบื้องต้น

ก) มีความอบอุ่นสบายซึ่งสุขใจ ไม่อ้างว้างเลือนลอย มีหลักยึดเหนี่ยว
ใจให้เข้มแข็ง ด้วยศรัทธา

ข) มีความภูมิใจ ในชีวิตสะอาด ที่ได้ประพฤติดแต่การอันดีงามด้วย
ความสุจริต

ค) มีความอึดใจ ในชีวิตมีคุณค่า ที่ได้ทำประโยชน์ตลอดมาด้วยน้ำใจ
เสียสละ

ง) มีความแก้แค้นใจ ที่จะแก้ไขปัญหานำชีวิตและภารกิจไปได้
ด้วยปัญญา

จ) มีความโล่งจิตมั่นใจ มีทุนประกันภาพใหม่ ด้วยได้ทำไว้แต่กรรมที่ดี
ขั้นที่ ๓ ปรมัตถะ จุดหมายสูงสุด หรือประโยชน์อย่างยิ่ง

ก) ถึงอุกโลกธรรมกระเทบ ถึงจะพบความผันผวนปรวนแปรก็ไม่
หวั่นไหว มีใจเกษมศานต์มั่นคง

ข) ไม่ถูกความยึดติดถือมั่นบีบคั้นจิต ให้ผิดหวังโศกเศร้า มีจิตโล่ง
โปร่งเบาเป็นอิสระ

ค) สดชื่น เบิกบานใจ ไม่ขุ่นมัวเศร้าหมอง ผ่องใส ไร้ทุกข์ มีความสุข
ที่แท้

ง) รู้เท่าทันและทำการตรงตามเหตุปัจจัย ชีวิตหมดจดสดใสเป็นอยู่
ด้วยปัญญา

ถ้าบรรลุจุดหมายชีวิตถึงขั้นที่ ๒ ขึ้นไป เรียกว่าเป็น “บัณฑิต”

ข. จุดหมาย ๓ ด้าน จุดหมาย ๓ ขั้นนี้ พึงปฏิบัติให้สำเร็จครบ ๓ ด้าน คือ

ด้านที่ ๑ อัตตัตถะ จุดหมายเพื่อตน หรือประโยชน์เพื่อตน คือประโยชน์
๓ ขั้นข้างต้น ซึ่งพึงทำให้เกิดขึ้นแก่ตนเองหรือพัฒนาชีวิตของตนขึ้นไปให้ได้ให้ถึง

ด้านที่ ๒ ปรีตตะ จุดหมายเพื่อผู้อื่น หรือ ประโยชน์ผู้อื่น คือ ประโยชน์ ๓ ขั้นข้างต้น ซึ่งพึงช่วยเหลือผู้อื่นให้ได้ให้ถึงด้วยการชักนำสนับสนุนให้เขาพัฒนาชีวิตของตนขึ้นไปตามลำดับ

ด้านที่ ๓ อุภยัตตะ จุดหมายร่วมกัน หรือประโยชน์ทั้งสองฝ่าย คือ ประโยชน์สุขและความดีงามร่วมกันของชุมชนหรือสังคม รวมทั้งสภาพแวดล้อม และปัจจัยต่างๆ ซึ่งพึงช่วยกันสร้างสรรค์ บำรุงรักษา เพื่อเกื้อหนุนให้ทั้งตนและผู้อื่นก้าวไปสู่จุดหมาย ๓ ขั้นข้างต้น

ชาวพุทธชั้นนำ

ชาวพุทธที่เรียกว่า อุบาสก อุบาสิกา นับว่าเป็นชาวพุทธชั้นนำจะต้องมีความเข้มแข็งที่จะตั้งมั่นอยู่ในหลัก เป็นตัวอย่างแก่ชาวพุทธทั่วไป นอกจากรักษาวินัยชาวพุทธ แล้วต้องมี อุบาสกธรรม ๕ ดังนี้

๑. มิสฺรฺรธา เชื่อประกอบด้วยปัญญา ไม่มัวมลาย มั่นในพระรัตนตรัย ไม่หวั่นไหว ไม่แกว่งไกว ถือธรรมเป็นใหญ่และสูงสุด

๒. มิสฺสึล นอกจากตั้งอยู่ในศีล ๕ และสมาธิแล้ว ควรถือศีลอุโบสถตามกาล เพื่อพัฒนาตนให้ชีวิตและความสุขพึงพาวัตถุน้อยลง ลดการเบียดเบียน และเกื้อกูลแก่ผู้อื่นได้มากขึ้น

๓. ไม่ถือนมกตตินชาว เชื้อกรรม มุ่งหวังผลจากการกระทำด้วยเรี่ยวแรง ความเพียรพยายามตามเหตุผล ไม่ตื่นข่าวเล่าลือโซ่กลางเรื่องขลังมกต ไม่หวังผลจากการขออำนาจดลบันดาล

๔. ไม่แสวงหาพาหิรทักษิณีย์ ไม่ใช่ขอว่าเขตบุญขุนคลังผู้วิเศษศักดิ์สิทธิ์ นอกหลักพระพุทธศาสนา

๕. ขวนขวายในการทะนุบำรุงพระพุทธศาสนา ใส่ใจริเริ่มและสนับสนุนกิจกรรมการกุศล ตามหลักคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

หลักธรรมของครู อาจารย์

ผู้ทำหน้าที่สั่งสอน ให้การศึกษาแก่ผู้อื่น โดยเฉพาะครู อาจารย์ หรือผู้แสดงธรรม พึงประกอบด้วยคุณสมบัติ และประพฤติตามหลักปฏิบัติ ดังนี้

- ก. เป็นกัลยาณมิตร
- ข. ตั้งใจประสิทธิ์ความรู้
- ค. มีลีลาครูครบทั้งสี่
- ง. มีหลักตรวจสอบสาม
- จ. ทำหน้าที่ครูต่อศิษย์

ก. เป็นกัลยาณมิตร

คือ ประกอบด้วยองค์คุณของกัลยาณมิตร หรือ กัลยาณมิตรธรรม ๗ ประการ ดังนี้

๑. ปิโย น่ารัก คือ มีเมตตากรุณา ใส่ใจคนและประโยชน์สุขของเขา เข้าถึงจิตใจ สร้างความรู้สึกสนิทสนมเป็นกันเอง ขวนใจผู้เรียนให้อยากเข้าไปปรึกษาไต่ถาม

๒. ครุ น่าเคารพ คือ เป็นผู้หนักแน่น ถือหลักการเป็นสำคัญ และมีความประพฤติสมควรแก่ฐานะ ทำให้เกิดความรู้สึกขอบอกใจ เป็นที่พึ่งได้และปลอดภัย

๓. ภาวนีโย น่าเจริญใจ คือ มีความรู้จริง ทรงภูมิปัญญาแท้จริง และเป็นผู้ฝึกฝนปรับปรุงตนอยู่เสมอ เป็นที่น่ายกย่องควรเอาอย่าง ทำให้ศิษย์เอยอ้างและรำลึกถึงด้วยความซาบซึ้ง มั่นใจ และภาคภูมิใจ

๔. วตตา รู้จักพูดให้ได้ผล คือ รู้จักชี้แจงให้เข้าใจ รู้ว่าเมื่อไรควรพูดอะไร อย่างไร คอยให้คำแนะนำว่ากล่าวตักเตือน เป็นที่ปรึกษาที่ดี

๕. วจนุกาโม อุดหนุนต่อถ้อยคำ คือ พร้อมที่จะรับฟังคำปรึกษาซักถามแม้จุกจิก ตลอดจนคำล่วงเกินและคำตักเตือนวิพากษ์วิจารณ์ต่างๆ อุดหนุน ฟังได้ ไม่เบื่อหน่าย ไม่เสียอารมณ์*

๖. คมกริณจ กถิ กตตะ แถลงเรื่องล้าลึกได้ คือ กล่าวชี้แจงเรื่องต่างๆ ที่ ยุ่งยากลึกซึ้งให้เข้าใจได้ และสอนศิษย์ให้ได้เรียนรู้เรื่องราวที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น

๗. โน จฏฐาเน นิโยชเย ไม่ชักนำในอฐาน คือ ไม่ชักจูงไปในทางที่เสื่อม เสี่ยง หรือเรื่องเหลวไหลไม่สมควร

(อง.สตุตทก. ๒๓/๓๔/๓๓)

ข. ตั้งใจประสิทธิ์ความรู้

โดยตั้งตนอยู่ในธรรมของผู้แสดงธรรม ที่เรียกว่า ธรรมเทศกธรรม ๕ ประการ คือ

๑. อนุบุพพิกขา สอนให้มีขั้นตอนถูกลำดับ คือ แสดงหลักธรรม หรือ เนื้อหาตามลำดับความง่ายยากลุ่มลึก มีเหตุผลสัมพันธ์ต่อเนื่องกันไปโดยลำดับ

๒. ปริยายทสสาวิ จับจุดสำคัญมาขยายให้เข้าใจเหตุผล คือ ชี้แจง ยก เหตุผลมาแสดง ให้เข้าใจชัดเจนในแต่ละแง่แต่ละประเด็น อธิบายยกเยื้องไปต่างๆ ให้มองเห็นกระจ่างตามแนวเหตุผล

๓. อนุทยตา ตั้งจิตเมตตาสอนด้วยความปรารถนาดี คือ สอนเขาด้วยจิต เมตตา มุ่งจะให้ เป็นประโยชน์แก่ผู้รับคำสอน

๔. อนามิสันดร ไม่มีจิตเพ่งเล็งเห็นแก่อาภิส คือ สอนเขามีไข่มิไข่มุ่งที่ตน จะได้ลาภ สินจ้าง หรือผลประโยชน์ตอบแทน

๕. อนุปหัจจ* วางจิตตรงไม่กระทบตนและผู้อื่น คือ สอนตามหลักตาม เนื้อหา มุ่งแสดงอรรถ แสดงธรรม ไม่ยกตน ไม่เสียดสีข่มขู่ผู้อื่น

(อง.ปญจก. ๒๒/๑๕๙/๒๐๕)

ค. มีลีลาครูครบทั้งสี่

ครูที่สามารถมีลีลาของนักสอน ดังนี้

๑. สันทสสนา ชี้ให้ชัด จะสอนอะไร ก็ชี้แจงแสดงเหตุผล แยกแยะ อธิบายให้ผู้ฟังเข้าใจแจ่มแจ้ง ดังจูงมือไปดูเห็นกับตา

๒. สมาทปนา ขวนให้ปฏิบัติ คือ สิ่งใดควรทำ ก็บรรยายให้มองเห็น ความสำคัญ และซาบซึ้งในคุณค่า เห็นสมจริง จนผู้ฟังยอมรับ อยากลงมือทำ หรือนำไปปฏิบัติ

๓. สมุตเตชนา เร้าให้กล้า คือ ปลุกใจให้คึกคัก เกิดความกระตือรือร้น มีกำลังใจแข็งขัน มั่นใจจะทำให้สำเร็จ ไม่กลัวเหน็ดเหนื่อยหรือยากลำบาก

๔. สัมปหังสนา ปลุกให้ร่าเริง คือ ทำบรรยากาศให้สนุกสนาน แจ่มใส เบิกบานใจ ให้ผู้ฟังเข้มขึ้น มีความหวัง มองเห็นผลดีและทางสำเร็จ

จำง่าย ๆ ว่า สอนให้ แจ่มแจ้ง จูงใจ แก่กล้า ร่าเริง

(เช่น ที.สี. ๙/๑๙๘/๑๖๑)

ง. มีหลักตรวจสอบสาม

เมื่อพูดอย่างรวบรัดที่สุด ครูอาจตรวจสอบตนเอง ด้วยลักษณะการสอนของพระบรมครู ๓ ประการ คือ

๑. สอนด้วยความรู้จริง รู้จริง ทำได้จริง จึงสอนเขา

๒. สอนอย่างมีเหตุผล ให้เขาพิจารณาเข้าใจแจ่มแจ้งด้วยปัญญาของเขาเอง

๓. สอนให้ได้ผลจริง สำเร็จความมุ่งหมายของเรื่องที่สอนนั้นๆ เช่น ให้เข้าใจได้จริง เห็นความจริง ทำได้จริง นำไปปฏิบัติได้ผลจริง เป็นต้น

(อง.ติก. ๒๐/๕๖๕/๓๕๖)

จ. ทำหน้าที่ครูต่อศิษย์

คือ ปฏิบัติต่อศิษย์ โดยอนุเคราะห์ตามหลักธรรมเสมือนเป็น ทิศาเบื้องขวา* ดังนี้

๑. แนะนำฝึกอบรมให้เป็นคนดี

๒. สอนให้เข้าใจแจ่มแจ้ง

๓. สอนศิลปวิทยาให้สิ้นเชิง

๔. ส่งเสริมยกย่องความดีงามความสามารถให้ปรากฏ

๕. สร้างเครื่องคุ้มภัยในสารทิศ คือ สอนฝึกศิษย์ให้ใช้วิชาเล็งชีพได้จริง และรู้จักดำรงตนด้วยดี ที่จะเป็นประกันให้ดำเนินชีวิตดีงามโดยสวัสดิ์ มีความสุข ความเจริญ**

(ที่.ปา. ๑๑/๒๐๐/๒๐๓)

หลักธรรมของนักเรียน นักศึกษา

คนที่เล่าเรียนศึกษา จะเป็นนักเรียน นักศึกษา หรือนักค้นคว้าก็ตาม นอกจากจะพึงปฏิบัติตามหลักธรรมสำหรับคนที่ประสบความสำเร็จ คือ จักร ๔* และอิทธิบาท ๔* แล้ว ยังมีหลักการที่ควรรู้ และหลักปฏิบัติที่ควรประพฤติอีกด้วย ดังต่อไปนี้

- ก. รู้หลักบุพภาคของการศึกษา
- ข. มีหลักประกันของชีวิตที่พัฒนา
- ค. ทำตามหลักเสริมสร้างปัญญา
- ง. ศึกษาให้เป็นพหุสูตร
- จ. เคารพผู้จุดประทีปปัญญา

ก. รู้หลักบุพภาคของการศึกษา

คือ รู้จักองค์ประกอบที่เป็น ปัจจัยแห่งสัมมาทิฐิ ๒ ประการ ดังนี้

๑. องค์ประกอบภายนอกที่ดี ได้แก่ มีกัลยาณมิตร หมายถึง รู้จักหาผู้แนะนำสั่งสอน ที่ปรึกษา เพื่อน หนังสือ ตลอดจนสิ่งแวดล้อมทางสังคมโดยทั่วไป ที่ดี ที่เกื้อกูล ซึ่งจะชักจูง หรือกระตุ้นให้เกิดปัญญาได้ด้วยการฟัง การสนทนา ปรึกษา ชักถาม การอ่าน การค้นคว้า ตลอดจนการรู้จักเลือกใช้สื่อมวลชนให้เป็นประโยชน์

๒. องค์ประกอบภายในที่ดี ได้แก่ โยนิโสมนสิการ หมายถึง การใช้ความคิดถูกวิธี รู้จักคิด หรือคิดเป็น คือ มองสิ่งทั้งหลายด้วยความคิดพิจารณา สืบ

สาวหาเหตุผล แยกแยะสิ่งนั้นๆ หรือปัญหานั้นๆ ออกให้เห็นตามสภาวะและตามความสัมพันธ์แห่งเหตุปัจจัย จนเข้าถึงความจริง และแก้ปัญหาก็หรือทำประโยชน์ให้เกิดขึ้นได้

กล่าวโดยย่อว่า

ข้อหนึ่ง รู้จักฟังพาให้ได้ประโยชน์จากคนและสิ่งที่แวดล้อม

ข้อสอง รู้จักฟังตนเอง และทำตัวให้เป็นที่พักพิงของผู้อื่น

(ม.ม. ๑๒/๔๙๗/๕๓๙)

ข. มีหลักประกันของชีวิตที่พัฒนา

เมื่อรู้หลักบุพภาคของการศึกษา ๒ อย่างแล้ว ฟังนำมาปฏิบัติในชีวิตจริง พร้อมกับสร้างคุณสมบัติอื่นอีก ๕ ประการให้มีในตน รวมเป็นองค์ ๗ ที่เรียกว่า แสงเงินแสงทองของชีวิตที่ดงาม หรือ รุ่งอรุณของการศึกษา ที่พระพุทธเจ้าทรงเปรียบว่าเหมือนแสงอรุณที่เป็นบุพนิมิตแห่งอาทิตย์อุทัย เพราะเป็นคุณสมบัติต้นท่อนที่เป็นหลักประกันว่า จะทำให้ก้าวหน้าไปในการศึกษา และชีวิตจะพัฒนาสู่ความดงามและความสำเร็จที่สูงประเสริฐอย่างแน่นอน ดังต่อไปนี้

๑. แสวงแหล่งปัญญาและแบบอย่างที่ดี
๒. มีวินัยเป็นฐานของการพัฒนาชีวิต
๓. มีจิตใจใฝ่รู้ใฝ่สร้างสรรค์
๔. มุ่งมั่นฝึกตนจนเต็มสุดภาวะที่ความเป็นคนจะให้ถึงได้
๕. ยึดถือหลักเหตุปัจจัยมองอะไรๆ ตามเหตุและผล
๖. ตั้งตนอยู่ในความไม่ประมาท
๗. ฉลาดคิดแยกคายให้ได้ประโยชน์และความจริง

ค. ทำตามหลักเสริมสร้างปัญญา

ในทางปฏิบัติ อาจสร้างปัจจัยแห่งสัมมาทิฐิ ๒ อย่างข้างต้นนั้นได้ ด้วยการปฏิบัติตามหลักกฏธรรม ๔* (หลักการสร้างความเจริญอกงามแห่งปัญญา)

๑. สัมปรีตสังเสวะ เสดนาผู้รู้ คือ รู้จักเลือกหาแหล่งวิชา คบหาท่านผู้รู้ ผู้ทรงคุณความดี มีภูมิธรรมภูมิปัญญาน่านับถือ

๒. สัทธัมมัสสวนะ ฟังดูคำสอน คือ เอาใจใส่ลำดับรับฟังคำบรรยาย คำแนะนำสั่งสอน แสวงหาความรู้ ทั้งจากตัวบุคคลโดยตรง และจากหนังสือหรือสื่อมวลชน ตั้งใจเล่าเรียน คั่นคว้า หมั่นตรวจสอบถาม ให้เข้าถึงความรู้ที่จริงแท้

๓. โยนิโสมนสิการ คิดให้แยบคาย คือ รู้ เห็น ได้อ่าน ได้ฟังสิ่งใด ก็รู้จักคิดพิจารณาด้วยตนเอง โดยแยกแยะให้เห็นสภาวะและสืบสาวให้เห็นเหตุผลว่า นั่นคืออะไร เกิดขึ้นได้อย่างไร ทำไมจึงเป็นอย่างนั้น จะเกิดผลอะไรต่อไป มีข้อดีข้อเสีย คุณโทษอย่างไร เป็นต้น

๔. ธรรมานุธรรมปฏิบัติ ปฏิบัติให้ถูกหลัก นำสิ่งที่ได้เล่าเรียนรับฟังและตริตrongเห็นชัดแล้ว ไปใช้หรือปฏิบัติหรือลงมือทำ ให้ถูกต้องตามหลักตามความมุ่งหมาย ให้หลักย่อยสอดคล้องกับหลักใหญ่ ข้อปฏิบัติย่อยสอดคล้องกับจุดหมายใหญ่ ปฏิบัติธรรมอย่างรู้เป้าหมาย เช่น สันโดษเพื่อเกื้อหนุนการงาน ไม่ใช่สันโดษกลายเป็นเกียจคร้าน เป็นต้น

(อง.จตุกก. ๒๑/๒๔๘/๓๓๒)

ง. ศึกษาให้เป็นพหุสูตร

คือ จะศึกษาเล่าเรียนอะไร ก็ทำตนให้เป็นพหุสูตรในด้านนั้น ด้วยการสร้างความรู้ความเข้าใจให้แจ่มแจ้งชัดเจนถึงขั้นครบ องค์คุณของพหุสูตร (ผู้ได้เรียนมาก หรือผู้คงแก่เรียน) ๕ ประการ คือ

๑. พหุสสุตา ฟังมาก คือ เล่าเรียน สดับฟัง รู้เห็น อ่าน สังสมความรู้ในด้านนั้นไว้มากมายกว้างขวาง

๒. ธตา จำได้ คือ จับหลักหรือสาระได้ ทรงจำเรื่องราวหรือเนื้อหาสาระไว้ได้แม่นยำ

๓. วจสา ปริจิตา คล่องปาก คือ ท่องบ่น หรือใช้พูดอยู่เสมอ จนแคล่วคล่องจัดเจน ใครสอบถามก็พูดชี้แจงแถลงได้

๔. มนสานุเปกขิตา เจนใจ คือ ใส่ใจนึกคิดจนเจนใจ นึกถึงครั้งใด ก็ปรากฏเนื้อความสว่างชัดเจน มองเห็นโล่งตลอดไปทั้งเรื่อง

๕. ทิฏฐิยา สุปฏิวิทธา ขบได้ด้วยทฤษฎี คือ เข้าใจความหมายและเหตุผลแจ่มแจ้งลึกซึ้ง รู้ที่ไปที่มา เหตุผล และความสัมพันธ์ของเนื้อความและรายละเอียดต่างๆ ทั้งภายในเรื่องนั่นเอง และที่เกี่ยวโยงกับเรื่องอื่นๆ ในสายวิชาหรือทฤษฎีนั้นปรับปรุงตลอดสาย

(อง.ปญจก. ๒๒/๘๗/๑๒๙)

จ. เคารพผู้จุดประทีปปัญญา

ในด้านความสัมพันธ์กับครูอาจารย์ พึงแสดงคารวะนับถือ ตามหลักปฏิบัติในเรื่องทิส ๖ ข้อว่าด้วย ทิสเปื้องขวา* ดังนี้

๑. ลูกต้อนรับ แสดงความเคารพ
๒. เข้าไปหา เพื่อบำรุง รับใช้ ปรีक्षा ชักถาม รับคำแนะนำ เป็นต้น
๓. พึงด้วยดี พึงเป็น รู้จักฟังให้เกิดปัญญา
๔. ประณิบัติ ช่วยบริการ
๕. เรียนศิลปวิทยาโดยเคารพ เอาจริงเอาจัง ถือเป็นกิจสำคัญ

(ที.ปา. ๑๑/๒๐๐/๒๐๓)

*แหล่งที่มา

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). **ธรรมบุญชีวิต**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐.

- วินัยของคฤหัสถ์ คือ คิหิวินัย ได้แก่พระพุทโธวาทในสังคาลกสูตร พระไตรปิฎก เล่ม ๑๑ (ที.ปา ๑๑/๑๗๒-๒๐๖/๑๙๔-๒๐๗).
- อุบาสกธรรม ๕ มาในพระไตรปิฎก เล่ม ๒๒ (อง ปญจก. ๒๒/๑).

“
ปกป้องจากผองภัย
บริบูรณ์ไตรสิกขา
รักษาพุทธพจน์
หมดจดจากมลทิน
”

หลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา ภาควิชาบริหารการศึกษา (ห้องซี ๕๑๐)
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
โทร. ๐๓๕-๒๔๘-๐๐๐ ต่อ ๘๒๘๔, ๐๙๓-๐๓๐-๕๐๓๘ www.edmcu.net
www.facebook.com/meda2015, www.slideplayer.mcu.ac.th
www.mebmarket.com ค้นหา medabooks